

AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK DÖNTÉSI MECHANIZMUSA

Absztrakt

A tanulmány az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntési mechanizmusát nem a deklarált normatív keretrendszer, hanem az intézményi gyakorlat és az apparátusi racionalitás felől vizsgálja. Kiindulópontja, hogy a strasbourgi ítélkezés nem egy (költségvetésileg) független bírói testület autonóm deliberációján, hanem egy stabil és nehezen átlátható apparátus – a *Registry*, a *jurisconsult* és az NGO-háttérrel dolgozó jogászok – strukturáló munkáján alapul. A Bíróságot fenntartó *önkéntes hozzájárulások* strukturális függést eredményeznek, amely a bírói függetlenség normatív ígéretét az intézményi realitás síkján kérdőjelezi meg.

A hivatal jogászait évenkénti *kvótarendszer* köti – ez a mennyiségi kényszer az ún. *violation bias* megjelenéséhez vezet, azok az ügyek kerülnek előtérbe, amelyekben nagyobb eséllyel állapítható meg jogsértés. A bírók apparátusi értelemben *munkáltatói jogkörrel nem rendelkeznek*, és gyakran nem is tudnak a nevük alatt futó ügyekről. A tanulmány részletesen elemzi az *ügyek előkészítésének láthatatlan mechanizmusait*, a *jurisconsult* normatív kapuőrszerepét, valamint azt a gyakorlatot, amikor *nyilvánvalóan elfogadhatatlan ügyekből is precedensszintű esetek „épülnek”* – a belső logika szerint „felfuttatva” őket akár a Nagykamara elé is.

Kiemelt hangsúlyt kap az *NGO-k szerepe*, akik a jogsértéseket nem csupán feltárják, hanem *előállítják*, strukturálják, narratívává formálják – sokszor a kezdeti életszituáció is mesterséges. A tanulmány bemutatja, miként vált az EJEB egyre inkább *ATM-szerű kifizető automatává*, ahol a döntések nem érdemi bírói mérlegelésen, hanem standardizált sablonokon, algoritmizált ügykezelésen és „jogászok” döntési logikán alapulnak. A szekciók közötti *prejudikátumok széttartása* és a *strukturális pluralizmus* tovább gyengíti a konzisztens esetjogi rendszer illúzióját. A tanulmány célja, hogy rávilágítson az EJEB működésének rejtett logikáira, az autonóm ítélkezés illuzórikus természetére, és arra, hogyan alakul át a strasbourgi bírászkodás egy *civil-jogi ökoszisztémában működő, apparátusvezérelt döntéshozatali gépezetté*.

Bevezetés

Az Emberi Jogok Európai Bíróságát (a továbbiakban: EJE) gyakran az emberi jogok védelemének „korona ékköveként” emlegeti a szakirodalom (Laurence, 125-159) – pontosabban egyfajta normatív zárókövet látva benne az európai jogállamiság konstrukciójában. A testület feladata az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) érvényesülésének biztosítása a részes államokkal szemben (Arold 2007). Noha a Bíróság formálisan független, nemzeti delegálással létrejött bírói testületként működik, működési logikája, intézményi pozíciója és hatalmi mechanizmusa olyan strukturális jellemzőket mutat, amelyek jelentős mértékben eltérnek a klasszikus bíraskodás hagyományos modelljeitől. Az EJE intézményi beágyazottsága sajátos kettősséget mutat. Egyfelől a Bíróság költségvetése az Európa Tanács pénzügyi architektúrájába illeszkedik, ami azt jelenti, hogy az intézmény működése közvetlen függésben áll a tagállamok – különösen a nagyobb befizető országok – hozzájárulásától. Ennek okán jellemző, hogy az EJE elnöke nyíltan fordul a tagállamok nagyköveteihez „önkéntes hozzájárulások” (*voluntary contribution*) reményében. Ez a gesztus nem csupán finánciális természetű, hanem mélyen érinti az intézményi autonómia kérdését is. Vajon tekinthető-e ténylegesen függetlennek egy olyan bírói fórum, amely saját működésének fenntartására forrásokat kénytelen kérni azoktól az államoktól, amelyekkel szemben ítélez?

Másfelől a Bíróság belső működése olyan apparátusi és technokratikus mintázatokat követ, amelyek az ítélezés funkcióját egyre inkább elválasztják a bíró személyétől. A *Registry* – a hivatal – jogászainak döntő szerepe, a *jurisconsult* normatív „iránykijelölő” funkciója, a standardizált ügykezelés, az outputalapú értékelés mind egy olyan menedzsmentszemléletű igazgatási modellt körvonalaznak, amelyben az EJE bírói fórumból önszerveződő jogász apparátussá válik. Az apparátus dominanciáját az utóbbi években egyre többen kritizálják, a kvótarendszerek, az ítéletsablonok és az előre strukturált döntés-előkészítések hatására a bíró a döntéshozatal középpontjából egyre inkább kiszorul, helyét a hivatal veszi át. Ez a folyamat Paulo Castro Rangel (Rangel, 2012) és Pokol Béla (Pokol, 2024) elemzéseiben is megragadható. Az EJE működése egyre inkább egy zárt, professzionális jogász közösség képét ölti, amely demokratikus kontroll nélkül képes politikailag releváns és normatívan kötelező erejű interpretációkat alkotni (Balássy, 2024). Ezek az értelmezések nemcsak iránymutatások, hanem a strasbourgi precedensjog részévé merevednek – miközben a bírák kilenc évenkénti rotációban cserélődnek, az apparátus viszont változatlanul jelen van.

E tanulmány célja nem csupán az EJE eljárásjogi struktúrájának leírása, hanem az a szándék is vezérli, hogy feltárja, hogy milyen intézményi és hatalmi logikák működtetik ténylegesen a testületet. A fókusz nem azon van, hogy mit döntenek – hanem azon, hogy miképp születnek meg e döntések, milyen szűrők, milyen láthatatlan apparátusi befolyások és milyen szereplők alakítják a jogértelmezési horizontot. A bírói függetlenség így nem elvont princípium, hanem egy apparátus által strukturált működési tér kérdése.

A következő fejezetek ezt a rejtett döntési mechanizmust mutatják be, hogy az ügybenyújtás formális rendjétől kezdve a hivatalon belüli szűrési algoritmusokon és a *jurisconsult* szerepén át egészen a kvótarendszerig és az ítéletsablonizálódásig. Kiemelt figyelmet fordítunk az NGO-k strukturális befolyására, a bírói pozíció relatív gyengülésére,

valamint arra a *pilot judgement* mechanizmusra, amely az EJEB-et – ha nem is formálisan, de funkcionálisan – egy kvázi alkotmánybíróági szerepkör irányába tolja.

I. Az EJEB politikai beágyazottsága és jogelméleti státusza – függetlenség, költségvetési kitétség

Az EJEB hatalmi pozíciója és függetlensége állandó feszültség tárgya. Az Európa Tanács tagállamai kötelező jelleggel járulnak hozzá a szervezet költségvetéséhez, amelyből többek között az EJEB működése is finanszírozásra kerül. A kötelező befizetések mellett azonban az elmúlt években egyre hangsúlyosabbá váltak az önkéntes hozzájárulások (*voluntary contribution*), amelyek célhoz kötött vagy általános támogatásként kiegészítik az alapszintű finanszírozást. A 2024-es pénzügyi év során négy nagy tagállam – Franciaország, Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság – egyenként 33,46 millió euró kötelező befizetéssel,¹ valamint további közel 668 ezer euró önkéntes hozzájárulással támogatta az Európa Tanács külön költségvetési kereteit. Az önkéntes hozzájárulások aránya már 2017-ben is elérte a teljes bevétel mintegy 15%-át, és azóta tovább emelkedett (Arabella, 2017)² Ezek az adományok általában célhoz kötöttek, egy adott programhoz vagy intézményi funkcióhoz (pl. ügghátralék csökkentése, kapacitásépítés, ukrainai akcióterv), de gyakran általános támogatás formájában kerülnek befizetésre. A Bíróság működéséhez szükséges forrásokat az Európa Tanácstól kell kérnie.

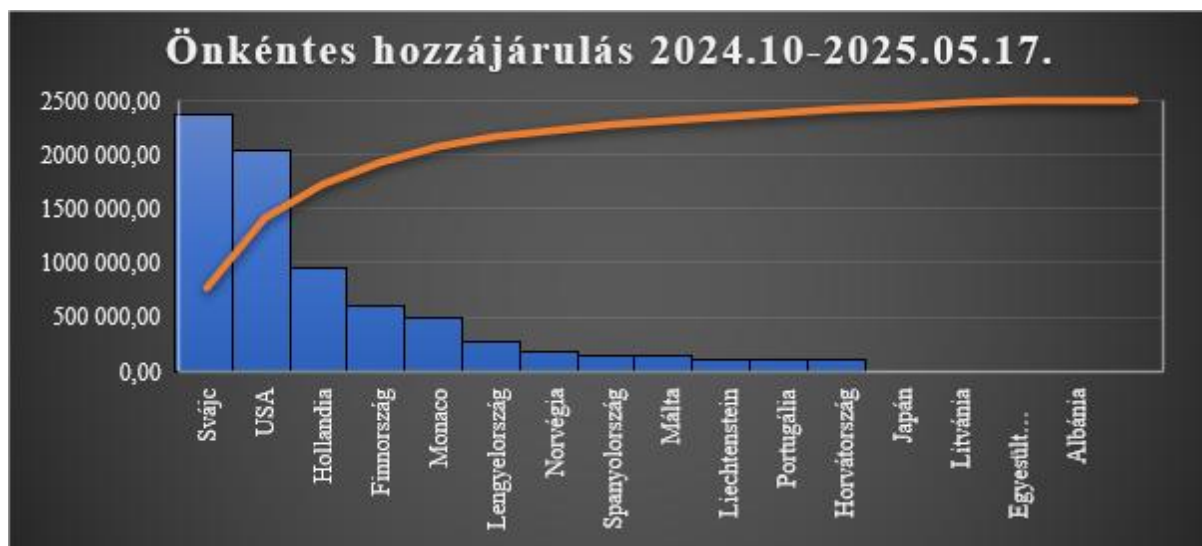
¹<https://revuedlf.com/cedh/what-financial-resources-does-the-council-of-europe-have-or-need/#:~:text=Ordinary%20Budget%20for%202022%20and,30>
(letöltés ideje:2025.05.02.)

²

Ország	Dátum	Összeg (EUR)	Cél
USA	2024-10-03	2 036 671,06	Kiberbűnözés elleni fellépés (Octopus projekt)
Svájc	2025-05-14	1 473 684,00	Ukrajnai akcióterv (2023–2026)
Svájc	2025-04-09	30 000,00	Együttműködés az Ukrán Parlamenttel (PACE)
Svájc	2024-11-18	263 000,00	Emberi Jogi Tröszt Alap (HRTF)
Svájc	2024-10-16	500 000,00	Ukrajnai akcióterv (2023–2026)
Svájc	2024-09-17	100 000,00	Halálbüntetés eltörlése
Hollandia	2024-11-27	771 267,84	Akciótervek (Örményország, Moldova, Ukrajna)
Hollandia	2025-03-12	80 000,00	LMBTI jogok, újságírók védelme
Hollandia	2025-03-12	100 000,00	Emberi Jogi Tröszt Alap (HRTF)
Finnország	2024-11-07	600 000,00	Roma integráció, nők elleni erőszak, LMBTI jogok
Monaco	2025-05-14	500 000,00	ET-elnökség prioritásaihoz kapcsolódó programok
Málta	2025-05-13	100 000,00	Ukrajnai akcióterv (2023–2026)
Málta	2024-10-21	40 000,00	North-South Centre programok
Spanyolország	2025-03-27	150 000,00	Szomszédsági partnerségek, emberi jogi nevelés
Portugália	2025-02-13	105 000,00	Ukrajna és belarusz civil társadalom támogatása
Horvátország	2024-11-06	100 000,00	EJEB ügyhatalék csökkentése
Litvánia	2024-12-11	80 000,00	Ukrajna és belaruszi infópont (Vilnius)
Japán	2025-02-14	60 000,00	Kiberbűnözés elleni fellépés
Japán	2024-11-12	25 000,00	Nőkkel szembeni erőszak megelőzése
Albánia	2024-11-25	30 000,00	Ukrajnai akcióterv
Lengyelország	2024-10-11	277 600,00	Akciótervek Grúzia, Moldova, Ukrajna
Norvégia	2024-11-18	171 000,00	Eurimages – sorozatgyártási program
Liechtenstein	2024-09-25	111 634,00	Akciótervek Örményország, Grúzia, Ukrajna
Egyesült Királyság	2025-03-03	50 000,00	Újságírók biztonságát támogató platform

3

³ <https://www.coe.int/en/web/deputy-secretary-general/voluntary-contributions> (letöltés 2025.05.18.)

Ez a helyzet strukturális függőséget hoz létre, amely közvetlenül érinti az intézmény autonómiáját is. Előfordult már, hogy az EJEB elnöke nagykövetektől kért pénzügyi hozzájárulást. Az ilyen típusú kapcsolat nemcsak finanszírozási kérdés, hanem a bírósági függetlenség normatív kereteit is befolyásolja. Az EJEB nem önálló költségvetési egységként működik – mert az Egyezmény 50. cikke szerint a kiadásait az Európa Tanács viseli –, hanem egy nagyobb nemzetközi szervezet belső részlegeként, amelynek működéséhez külső megerősítések (az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága hagyja jóvá) szükségesek.

A Bíróság strukturális hatalma mögött egy sajátos működési rend rajzolódik ki. Ez a rend nem demokratikus kontrollmechanizmusokon alapul, hanem egy belső, szakértői logikával bíró apparátuson. A döntések tartalma nem kizárólag a bírói tanácsok deliberációjának eredménye, hanem azok mögött egy jól körülhatárolható jogász közösség preferenciái és stratégiai szempontjai állnak.

Ez a belső közösség nem választott bírákból áll, hanem olyan permanens státuszban dolgozó jogászokból, akik hosszú távon a Bíróságnál maradnak, és akiknek előmenetelét, munkarendjét nem a bírák, hanem az Európa Tanács határozza meg. Ez a szervezeti beágyazottság egyértelmű hatásokat gyakorol a bírák „mozgásterére” is. A hivatal nem a bírói munka segítőjeként működik, hanem annak előfeltételeként és egyben strukturális korlátjaként.

A rendszer súlypontja, így nem a bírák oldalán, hanem az apparátusban van. Ez a súlypont-eltolódás azt eredményezi, hogy az EJEB esetjoga nem egyenletesen a bírói autonómiából táplálkozik, hanem apparátusi szerkesztésű struktúrákban valósul meg. A döntések előkészítése, a precedensek kiválasztása és a normatív narratíva kijelölése gyakran a *jurisconsult* csapatának szintjén történik. Bár a *jurisconsult* formálisan csak javaslatokat tehet, ezek eltérése – pontosabban egy egységeségtől való szándék – esetén akár az ügy elvonására is sor kerülhet, azaz a Nagykamarához „felfuttatásra kerül” az ügy [Rule of Court a továbbiakban: [RoC. 72 § \(1\) bek](#)]. Ez azt jelenti, hogy a belső jogászapparátus nem csupán tanácsadóként, hanem tényleges kapuörként működik a döntési folyamatban.

A bírói pozíció tehát kettős aszimmetriában helyezkedik el. Egyrészt korlátozott érdemi irányítási lehetőséggel a saját apparátusa felett, másrészt maga is alávetett szereplője a Bíróság finanszírozási és működtetési rendszerének. Az EJEB ebben a struktúrában nem pusztán egy

intézmény, hanem egy önálló racionalitással működő apparátusi mező, ahol az autonóm bírói döntéshozatal illúzióvá válik (Bourdieu, 1987).

II. Az eljárás küszöbe – ki fordulhat és hogyan az EJEB-hez

Az Egyezmény 34. cikke alapján bárki benyújthat egyéni panaszt, aki úgy véli, hogy valamely részes állam megsértette az Egyezményben foglalt jogait. Az eljárás elvben nyitott, a gyakorlatban azonban több, egymásra épülő szűrési és kiválasztási szinten keresztül zajlik. A benyújtás tényleges esélyét nemcsak a jogsértés megléte, hanem az ügy típusa, előadhatósága és stratégiai értéke határozza meg. A panaszok első vizsgálata a hivatal jogászainak feladata. A beadványokat a Szűrő Osztály (*Filtering Section*) nyelvi, tematikus és országonkénti szakterületi szempontok alapján osztályozza (RoC 47.). Már ebben a szakaszban döntés születik arról, hogy az ügy milyen típusú bírói fórum elé kerülhet – egyesbíró, háromtagú bizottság vagy héttagú tanács. A szűrés során figyelembe veszik, hogy az ügy illeszkedik-e egy már „bejáratott esetjogi sablonba”, és hogy érdemes-e precedensképzés szempontjából vizsgálni (Pokol, 2019).

A bírák gyakran nem rendelkeznek automatikusan információval arról, hogy ügy került a nevükre maximum csak hónapokkal vagy évekkel az akták beérkezése után. Előfordult, hogy egy bíró csak ismeretségi körén – véletlenül összefutva a kérelmezővel a villamoson – keresztül értesült arról, hogy eljárás folyik egy ügyben, amely az ő szekciójához tartozik. Az akta hónapok óta a hivatalnál várt döntéselőkészítésre, a bíró azonban erről semmilyen tájékoztatást nemkapott. Ez a helyzet jól mutatja, hogy a formális ügyhozzárendelés nem jelent tényleges döntési kontrollt. A hivatal strukturális túlsúlya a bírói tájékozottság korlátozottságához és az érdemi autonómia beszűküléséhez vezet.

Továbbá panaszok bejutását jelentős mértékben befolyásolják a civil jogvédő szervezetek. Az NGO-k rendszeresen nyújtanak be tömeges kérelmeket, és gyakran harmadik félként is beavatkoznak stratégiai jelentőségű ügyekbe.⁴ A *CLR v. Románia* ügy lehetővé tette, hogy az NGO-k az áldozatok helyett is fellépjenek, ezáltal az eljárás hatókörét érdemben kiterjesztették.

Az NGO-k szerepe nem csupán az ügyek számát, hanem azok minőségét is meghatározza. A Bíróság egyre inkább az ilyen típusú kérelmekről függ, mivel ezek gyakran jól előkészített, komplex, rendszerszintű problémákat felvető panaszok. Régebben több egyéni ügyvédi iroda is volt akik rendes jól kimunkált panaszokat adtak be, de manapság egyre gyengébb a minőség. Az NGO-s jogászok sokszor már a jogsértés pillanatában is jelen vannak, és az ügyek narratíváját stratégiaiilag formálják. Ez a gyakorlat ugyan hozzájárulhat az esetjog fejlődéséhez, ugyanakkor legitimációs kérdéseket is fel vet, hiszen ezek a szervezetek nem választott képviselők, mégis érdemi hatást gyakorolnak az emberi jogi normák alakulására.

⁴ Erken, E. (2024). Scholarly and Empirical Considerations on Expanding Access for Non-Governmental Organisations Before the European Court of Human Rights. *European Convention on Human Rights Law Review*, *The* (published online ahead of print 2024). <https://doi.org/10.1163/26663236-bja10107>. G Cliquennois and B Champetier, 'The Economic, Judicial and Political Influence Exerted by Private Foundations on Cases Taken by NGOs to the European Court of Human Rights: Inklings of a New Cold War' (2016) 22(1) *European Journal of International Law* 92, 96

A civil aktivizmus kettős következménnyel jár. Egyrészt emeli a Strasbourg elé kerülő ügyek szakmai színvonalát, másrészt kiszorítja azokat az ügytípusokat, amelyek nem rendelkeznek hasonló lobbiháttérrel – mert nyíltan stratégiai pereket vállalnak csak – így az ügyválogatás részben az NGO-k prioritásaihoz igazodik – és a megjelölt egyéni jogvédelem csorbul. Ugyanakkor ez a tendencia mind progresszív, mind konzervatív értékalapú szervezetek esetén megfigyelhető, és közvetlenül hat az ügyek kiválasztásának és precedenssé válásának logikájára (Cliquennois-Chaptel- Champetier, 2024). A tényleges hozzáférés tehát nem az Egyezmény szövegében megfogalmazott nyitottság, hanem egy struktúrált, intézményileg szelektív bejutási mechanizmus, amelyben az apparátus, az ügyviteli szempontok és az NGO-k közvetett szerepe együttesen határozzák meg, mi válik láthatóvá Strasbourgban – és mi nem.

II.1. Hogyan kerül az ügy a rendszerbe?

Az EJEB-hez érkező panaszokat tehát elsőként a hivatal jogászhai vizsgálják meg. Ez a kezdeti vizsgálat magában foglalja annak ellenőrzését, hogy a beadvány megfelel-e a RoC 47. szakaszában lefektetett szigorú formai és tartalmi követelményeknek, amelyek többek között a kérelem teljességére és a szükséges dokumentumok meglétére vonatkoznak. Amennyiben egy beadvány ezen alapvető előírásoknak nem tesz eleget, az ügy további érdemi vizsgálat nélkül elutasításra kerülhet. Az ügyek tehát nem azonnal kerülnek bírói tanács vagy bíró elé, hanem egy belső, többszintű előszűrési mechanizmuson mennek keresztül. Ez a rendszer nem csupán technikai – mint például a 47. szakaszának való megfelelés ellenőrzése –, hanem normatív és szociológiai szempontból is jelentős, mivel az ügyek további sorsa és súlya már ebben a korai szakaszban eldőlhethet. A panaszok sorsa a hivatal apparátusának belső logikája szerint alakul. Az ügyeket érdemben is értékelik, és a már létező precedensek alapján besorolják. A hivatal munkáját szabályozó belső kvótarendszer alapján (lásd később) azok az ügyek számítanak értékesnek, amelyeknél valószínűsíthető a jogsértés megállapítása. A nyilvánvalóan megalapozatlan (*manifestly ill-founded*) kérelmek nem számítanak bele az éves teljesítménybe, így ezek feldolgozása az apparátus szempontjából kevésbé preferált.

A rendszer a túlinformáltság és az információs aszimmetria sajátos paradoxonát hordozza. A bírák „elvből” hozzáférnek a hozzájuk tartozó ügyekhez, ugyanakkor ez a hozzáférés gyakran formális. A bírák csak akkor értesülnek az ügyeikről, ha aktívan kutatják azokat. A túlterhelt rendszerben a teljes hozzáférés lehetősége az eligazodás ellehetetlenülését eredményezi. Az apparátus részéről nem ösztönzik a bírói beavatkozást, mivel az a kialakított feldolgozási ütemet és szerkesztett javaslatokat megzavarhatja. Ugyanakkor a hivatal jogászait éves ügyfeldolgozási kvóta köti. A jelentéktelen vagy nehezen illeszthető ügyek kiszorulnak, függetlenül azok valós társadalmi súlyától.

A bírói befolyás korlátozottsága az egész döntési folyamatot jellemzi. A döntéselőkészítés során a hivatal jogászhai szerkesztik a tényállást, a hivatkozásokat és a jogi teszteket.⁵ A bíró gyakran csak a végleges szerkesztett változatot kapja kézhez. Az ügyek jelentős részében nincs tényleges tanácskozás, az ítélet elfogadása írásbeli eljárásban,

⁵ Lásd: pl. a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog – 8. cikk; a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság – 9. cikk; a véleménynyilvánítás szabadsága – 10. cikk; a gyülekezés és egyesülés szabadsága – 11. cikk

ellenvetés hiányában történik. Ha egy bíró mégis érdemben módosítani kívánja a javasolt indokolást, az hosszadalmas egyeztetést és apparátusi ellenállást válthat ki. A bírói eltérés intézményi rendbontásnak számít, amely zavarja a hivatal által preferált stabilitást és kiszámíthatóságot.

A *jurisconsult* intézménye külön réteget képez a döntéshozatal során. Röviden a feladata a joggyakorlat egységességének biztosítása, azonban beavatkozása nem semleges technikai kontroll, hanem irányadó normatív javaslat. Ez a gyakorlat az intézményi autonómia és a bírói függetlenség újraértelmezését teszi szükségessé. A hivatal működése során az ügyek nem pusztán feldolgozásra, hanem értelmezési keretbe kerülnek. Az apparátus nemcsak technikai, hanem hermeneutikai hatalmat is gyakorol. A hivatal munkája során nemcsak precedenst keres, hanem azt is meghatározza, hogy egy ügy melyik értelmezési mezőbe illeszkedik. Ez az értelmezési irány gyakran már az ügy beérkezésekor rögzül, és az egyéni mérlegelés lehetősége a későbbi szakaszokban minimális.

II.2. Az NGO-k szerepe az ügygenerálásban és a precedensformálásban

Az EJEB működésében az elmúlt évek során egyre hangsúlyosabb szerephez jutottak a civil jogvédő szervezetek, amelyek már nem csupán kérelmek benyújtóiként, hanem a jogértelmezési horizont aktív alakítóiként is jelen vannak. Az EJEB eljárási rendszere egyre kevésbé épül az egyéni sérelmek spontán artikulálódására, és egyre inkább azon stratégiai döntésekre, amelyeket professzionális, nem ritkán nemzetközi beágyazottságú civil szereplők hoznak meg, arról, mely ügyek kerüljenek előtérbe, milyen narratívában, és milyen cél érdekében.

Az olyan szervezetek, mint az *Amnesty International*, a *Helsinki Bizottság*, az *AIRE Centre* vagy az *EHRAC*, nem egyszerően panaszt nyújtanak be – strukturált ügyet állítanak elő. Beadványaik jól szerkesztettek, precedensekre épülnek, és gyakran olyan tolvajnyelvet használnak, amely az apparátus gondolkodásmódjához igazodik. Harmadik félként (*third-party intervener*) való fellépésük – amelyet a 14. jegyzőkönyv kodifikált – nem csupán formális státuszt biztosít számukra, hanem intézményi bejáratottságot is. Azaz ahogy korábban írtuk ebben az esetben az NGO gyakorlatilag az áldozat helyett lépett be az eljárásba, ezzel új dimenziót nyitva a civil jelenlét normatív elismerése felé.

A folyamat mögött azonban nem (csak) individuális jogsérelmek orvoslása áll, hanem deklaráltan normateremtési szándék azaz új standardokat kívánnak megfogalmazni, tagállami gyakorlatokat átalakítani, precedenseket formálni. A cél tehát nem az, hogy egyéni döntés szülessen – hanem hogy az adott ügy „alkalmas” legyen a jogfejlesztésre. Ennek érdekében az NGO-k ügyeket keresnek, nem ritkán *gyártanak*, amelyek reprezentatívak, jól dokumentáltak és kommunikációs szempontból is konvertálhatók. E szűrési logika révén az NGO-k nem pusztán partnerei, hanem informális formálói is lesznek a Bíróság napirendjének. Ez az elmozdulás – a jogérvényesítés pozitív aspektusa mellet – természetesen számos problémát vet fel. Az NGO-k nem választott képviselői csoportok, nincs demokratikus elszámoltathatóságuk, céljaik gyakran belső már-már *messianisztikus imperializmust* idéző „missziós logikára” és donorérdekekre épülnek, amely – hasonlóan (a spanyol politikai kultúra egyik oszlopaként azonosított „*messianisztikus felfogáshoz*”, azaz egy meghatározott (világnézeti vagy értékrendbeli) az egység megteremtésére és megőrzésére irányuló törekvéshez –

donorérdekekre is támaszkodik (Liktor, 2025). Ez azt is jelenti, hogy bizonyos sérelmek – amelyek mögött nincs szervezeti támogatás – egyszerűen nem kerülnek napirendre. A reprezentáció így folyamatosan szűkül és nem bővül.

A „minőségi kérelem” fogalma is transzformáción megy keresztül. A Bíróság – túlterheltsége okán is – egyre inkább preferálja azokat az ügyeket, amelyek stratégiai jelentőségűek, azaz komplexek, kommunikálhatók, és „precedenspotenciált” hordoznak. Az NGO-k ebben a környezetben kvázi társbírákká válnak. Nem döntést hoznak, hanem döntési irányokat strukturálnak. A Bíróság egyre inkább egy civil-jogászai ökoszisztéma részeként funkcionál.

A befolyás többirányú. Az NGO-k nemcsak az ügyeket választják ki és szerkesztik, hanem formálják az értelmezési kereteket, és visszahatnak az ítéletek nyelvezetére, hivatkozásrendjére is. Így válik a civil jelenlét strukturális elemmé, a Bíróság döntéshozatala – bár formálisan bírói – valójában egy NGO-kkal átítatott kognitív térben zajlik. Az NGO-k beavatkozásának elsődleges motivációja sok esetben nem egyéni jogsérelmek orvoslása, hanem precedens teremtése, egy olyan elvi jelentőségű döntések kikényszerítése, amelyek rendszerszintű változást generálhatnak – legyen az jogszabály-módosítás, intézményi gyakorlat megváltoztatása, vagy akár társadalmi közvélemény formálása. Példaként említhető Lengyelország, ahol a 2015–2023 közötti kormányzati ciklus alatt az NGO-k stratégiai eszközként használták az EJEB-et (és az Európai Unió Bíróságát) a végrehajtó hatalommal szembeni nyomásgyakorlásra.⁶ E jelenség rávilágít arra, hogy az EJEB politikai és ideológiai küzdőtérként is működik, ahol egymással versengő civil értékvilágok kívánják befolyásolni a precedensalkotás irányait. Az NGO-k tehát nemcsak szereplői, hanem aktív architektusai a jogfejlődésnek – ők emelik felszínre azokat az ügyeket, amelyekből új mércék és standardok születhetnek. Az ítéletek tehát nem pusztán igazságot mondanak ki, hanem részei egy előre koreografált jogi-stratégiai színjátéknak, amelyben az NGO-k nem vendégek, hanem társszerzők.

II.3. A jogsértés előre meg van írva – a mesterségesen felépített ügyek strukturális következményei

Az EJEB gyakorlatában az elmúlt évek során egyre gyakrabban tűnnek fel olyan ügyek, amelyek nem egyszerűen *ex post* jogsértések orvoslását célozzák, hanem előre kalkulált, stratégiaileg megtervezett, ügyvéd-kérelmező kooperáció eredményeként létrejött jogi konstrukciók. Ezek nem az élet önkéntes bonyolultságából születnek, hanem egy gondosan felépített precedensarchitektúra mentén, ahol a jogsérelem nem megtörténik, hanem előállítatik.

⁶ Ploszka A. Strategic Litigation in a Time of Populism: Poland's Experience. *German Law Journal*. 2024;25(6):893-909. doi:10.1017/glj.2024.62.; Xero Flor w Polsce sp. z o.o. kontra Lengyelország (4907/18. sz. ügy, 2021. május 7.); Przybyszewska és Társai kontra Lengyelország (60010/20. sz. ügy, 2023. november 21.) Dolińska-Ficek és Ozimek kontra Lengyelország (4907/18. és 7220/18. sz. ügyek, 2021. november 8.) Grzęda kontra Lengyelország (43572/18. sz. ügy, 2022. március 15.); Reczkowicz kontra Lengyelország (43447/19. sz. ügy, 2021. július 22.) Tuleya kontra Lengyelország (2117/19. sz. ügy, 2023. május 23.)

A minta jól felismerhető. A kérelmezőt már a jogsérelem vélelmezett pillanatában olyan ügyvéd képviseli – gyakran NGO-s háttérrel és az EJEB eseti gyakorlatában jártas tudással –, aki nemcsak értelmezi, hanem egyúttal strukturálja is a történetet. Egy egyszerű példán keresztül. (1) Egy idős nő kórházba kerül, mert állítólag bevette az összes gyógyszerét. Az orvosi vizsgálat kizárja az öngyilkossági szándékot, a beteget hazaengedik. Ha ezt követően az asszony önmagának vagy másnak kárt okoz, az ügyvéd már készen áll, hogy a kereset szerint az állam mulasztott, mert nem biztosította a kellő elővigyázatosságot – lásd a [Fernandes de Oliveira v. Portugal](#) ügyet, ahol az EJEB a 2. cikk megsértését állapította meg. (2) Ha azonban a kórház – okulva a nemzetközi precedensekből – óvatosságból visszatartja a beteget megfigyelésre, akkor a fogva tartás önkéntességének hiányára lehet hivatkozni, és a panasz már az 5. cikk sérelmére épül – [Stanev v. Bulgaria](#) vagy [Bureš v. Czech Republic](#) típusú esetjogi mintázatok alapján. Az ügyvéd ekkor más precedenst húz elő, nem az életvédelem hiányát, hanem a szabadságelvonás túlzását állítja középpontba. Így alakul ki az a jogi „csapdahelyzet”, amelyben az „állam” bármely döntése – akár az elengedés, akár a visszatartás – automatikusan jogsértési kockázatot implicál.

Ez a mechanizmus – amely nem ritkán a tudatosan „felépített” ügyek kategóriájába sorolható – egy új kérdést vet fel. Vajon a jogvédő szereplők még mindig a védelem logikájában működnek, vagy már a beavatkozási lehetőségek mesterséges generálásában érdekeltek? A döntési dilemmák között mozgó nemzeti hatóságok, a precedensnyomás alatt dolgozó regiszteri apparátus és az eljárás stratégiává vált elemei egy olyan rendszert eredményeznek, amelyben a sikeres kérelmezés kulcsa nem feltétlenül a tényleges jogsérelem megléte, hanem a jogi formanyelv ismerete, a precedensidézés gyakorlata és az ügyvédi reputációs tőke mobilizálhatósága.

A beavatkozás elmaradása és a túlzott beavatkozás egyaránt szankcionálhatóvá válik, s ezáltal az állam kényszerpályára kerül – miközben az Egyezmény eredeti célja, az arányos és tényleges jogvédelem, fokozatosan háttérbe szorul. Az EJEB ilyen célirányos, instrumentális használata a joggyártás logikáját erősíti. A jog itt már nem válasz, hanem cél. Egy olyan cél, amelyet gyakran NGO-stratégiai és ügyvédi reputációs szempontok szerveznek, nem pedig az igazságosság vagy az egyéni méltányosság szempontjai.

III. A döntéselőkészítés láthatatlan mechanizmusa

III.1. A registry lawyers és a szekciótitkárok szerepe – a bíraktól független hierarchia

Az EJEB döntési mechanizmusának egyik legkevésbé látható, ugyanakkor legmeghatározóbb eleme a hivatal, azon belül is a jogászapparátus. A *registry lawyers* szerepe nem korlátozódik adminisztratív segítő feladatokra. E jogászok strukturális pozíciója, munkafolyamataik autonómiája és az apparátuson belüli stabilitásuk olyan döntéselőkészítő hatalmat eredményez, amely gyakran meghaladja a bírákét. A *registry lawyer* nem választott bíró, hanem az Európa Tanács igazgatási rendjébe illeszkedő szakértő. Ahogy korábban írtuk a bírók mandátuma kilenc évre szól, míg a hivatal jogászaik gyakran több cikluson át jelen vannak, így ők biztosítják az intézményes memóriát és a gyakorlat stabilitását, minél tovább annál nehezebben kerülhetők ki. Ez a jelenlét nemcsak operatív előnyt jelent, hanem a döntések narratívájának meghatározásában is kulcsszerepet biztosít számukra. A bírák által aláírt döntések jelentős része nem tanácsuléseken kidolgozott kompromisszum, hanem a hivatal jogászaik által előkészített, strukturált és gyakran sablonizált szövegek alapján születik. A döntési javaslatokat a jogászok állítják össze, ők szerkesztik a tényállást, a hivatkozásokat, és ők végzik el az esetjogi illesztést is. A bírák sokszor már csak a végső verziót kapják kézhez, amelyen korlátozott a módosítás lehetősége.

A hivatal belső hierarchiája is autonóm módon működik. A *junior lawyers* munkáját *senior* kollégáik ellenőrzik, míg a *szekciótitkárok* és a Nagykamara hivatalának vezetője – a *jurisconsult* – végzik a szakmai minőségellenőrzést. Ez a rétegelt kontrollrendszer egyrészt biztosítja a koherenciát, másrészt konzerválja az apparátus által preferált értelmezési irányokat.

A bírák tényleges ráhatása a hivatal működésére csekély. Nem választhatják meg, hogy mely jogással dolgoznak együtt, és nem rendelkeznek fegyelmi vagy munkaszervezési eszközökkel sem, bár vannak olyan programok amelyek segítik a nemzeti bíró szerepét – lásd [OBH Werbőczy Ösztöndíj Program](#). A jogászok értékelését és előmenetelét nem a bírói testület, hanem az igazgatási vezetés végzi. Ha konfliktus alakul ki bíró és jogász között, az intézményi lojalitás rendszerint az apparátus felé húz. A bírói függetlenség így formálisan megmarad, de operatív szinten korlátozottá válik.

Ettől függetlenül a szekciótitkárok szerepe különösen kritikus. Ők látják el az ügyelosztással kapcsolatos gyakorlati feladatokat, és jelentős mozgásterük van abban, hogy milyen ügyek kerülnek előtérbe. Döntéseik formálisan technikai jellegűek, de tartalmukban érdemben befolyásolják, hogy mely bírók milyen típusú ügyekkel foglalkoznak. Ez a gyakorlat a bírói munkamegosztást nemcsak koordinálja, hanem strukturálja is. A hivatal tehát nem csupán végrehajtó egység, hanem az ítélkezési folyamat elsődleges strukturáló ereje. A *registry lawyers* és a szekciótitkárok egy olyan belső döntéshozatali mechanizmus részei, amely az ítéletek tartalmát meghatározó szövegezési, szűrési és szerkesztési döntéseket saját logikája szerint hozza meg. Az EJEB működésének e rejtett szférája nélkül nem érthető meg a döntések valódi genezise, sem a bírák pozíciója a rendszerben.

A bírói befolyás korlátozottságát találó módon ragadta meg az EJEB egykori bírója, Boštjan M. Zupančič, aki egy orvosi analógiával írta le a döntési struktúra visszasságát:

„*A legkevesebb klinikai tapasztalattal bíró személyek – vagyis a jogászok – döntenek el, hogy melyik beteg – vagyis melyik kérelmező – juthat el valódi orvoshoz, vagyis a bíróhoz.*”⁷

Zupančič kritikája szerint az eljárási kontroll nem a bírók, hanem a *registry lawyers* kezében összpontosul. Nem a tanács, hanem az apparátus határozza meg, hogy egy ügyből lesz-e döntés, és ha igen, melyik bíró mit fog látni belőle. A testület formálisan bírói, de a tényleges működési súlypont stabilan az apparátusban van.

A strukturális aszimmetria oka kettős (1) egyrészt a *registry lawyers* nem a Bírósághoz tartoznak, hanem az Európa Tanács igazgatási rendszerének alkalmazottai, (2) másrészt a bírák nem rendelkeznek semmiféle munkáltatói vagy irányítási jogosítvánnyal velük szemben. Az előmenetelük, értékelésük és fizetésük független a bírói véleményektől. A hivatal nem a bírói munka támogatója, hanem annak előfeltétele és egyben strukturális korlátja. (Mathilde, 2017; Pokol, 2022) Ezt a hatalmi átrendeződést jól tükrözi az a folyamat, amely során 2018 és 2023 között a *Hivatal* szerepe látványosan kiszélesedett. A hivatal apparátusa új szervezeti egységekkel – például az ún. *Filtering Unit* és a *Filtering Section* létrehozásával – a beadványkezelés teljes vertikumát lefedi. A Szűrő Osztály (*Filtering Unit*) olyan centralizált jogászcsoportként működik, amelynek fő feladata a nyilvánvalóan elfogadhatatlan kérelmek (*manifestly inadmissible applications*) elsődleges kiszűrése. Az itt dolgozó jogászok – köztük tagállami kiküldöttek is – a kérelmek tartalmi és formai előfeltételeit vizsgálják meg, jellemzően még azelőtt, hogy az ügy bírói fórum elé kerülhetne. Ez a szűrési mechanizmus az Egyezmény 35. cikk (3) bekezdésén alapul, amely lehetővé teszi a Bíróság számára, hogy nyilvánvalóan megalapozatlan (*manifestly ill-founded*) vagy visszaélésszerű kérelmeket minősítsen ilyennek. A szűrő szakasz (*filtering section*) ezzel szoros együttműködésben működik az öt szekció egyikének adminisztratív keretében, biztosítva az ügyelosztás és -feldolgozás szervezeti hátterét, amelynek általános jogalapját az RoC. 26. cikke adja, a Hivatal funkcióival kapcsolatban. E két egység közösen látja el azt a kulcsszerepet, hogy a bíróság egyesbírói mechanizmusán keresztül – indokolás nélküli végzéssel – elutasítsa az ügyek túlnyomó többségét, így kiszűrve azokat, amelyek sem jogi, sem ténybeli szempontból nem vetnek fel érdemi konvenciók kérdést. Az egyesbírói eljárás és az indokolás nélküli végzés kiadásának lehetősége közvetlenül a Egyezmény 35. cikk (4) bekezdésében rögzített felhatalmazáson, valamint az RoC 48. cikkén (egyesbírói tanácsok), 52. cikkén (az egyesbíró hatásköre a nyilvánvalóan elfogadhatatlan kérelmek elutasítására) és 53. cikkén (az egyesbírói döntések indokolás nélküli közlése) alapul. E struktúrák megjelenése nem csupán technikai válasz az ügyteherre, hanem a bírói döntéshozatal gyakorlati tévesztésének is szimptomája: az ügyek jelentős része sosem jut el bíró elé, hanem már a Hivatal jogászainak előszűrésén „elvészik”. Ezzel párhuzamosan az apparátus autonómiája és döntési súlya látványosan megnőtt, és a szűrés intézményesülése révén a bíróság jogfejlesztő funkciója is formalizált és ellenőrzött keretek közé szorult."

Az adminisztratív előszűrés során már a benyújtás pillanatában döntés születik a formai megfelelésről, sok esetben bírói rálátás nélkül. A jogászok az ügyek érdemi feldolgozása során

⁷ <https://eclj.org/geopolitics/echr/about-the-echr-full-interview-with-bostjan-m-zupancic>

maguk készítik el a tényállást, válogatják a precedenseket, fogalmazzák meg a jogi indokolást és a döntési javaslatot. A bíró ezek után legfeljebb mérlegelhet, de ritkán alkot.

A hivatal belső hierarchiája is saját logikát követ. A *senior lawyers* felügyelik a *junior lawyers* munkáját, a szakmai minőségbiztosítást pedig a szekciótitkárok és a *jurisconsult* végzi. Az ítéletek szakmai váza nem bírói érvelésből, hanem egy szerkesztői apparátus strukturált munkájából épül fel.

Zupančič kritikája így nem elszigetelt vélemény, hanem egy átalakuló bírói szerepfelfogás diagnózisa, a bíró már nem autonóm döntéshozó, hanem egy apparátusi racionalitás végpontján álló validáló szereplő. Egy olyan rendszerben, ahol – ahogyan a szerző fogalmaz – „a műsor már nem a bírók kezében van”.

III.2. A kötelező penzum és annak következményei – violation bias és szűrési logikák

Az EJEB hivatalának belső működését szigorúan szabályozott teljesítményelvű struktúra határozza meg. A hivatal jogászainak munkáját informális, de annál szigorúbban érvényesített éves kvótarendszer irányítja. Bár e kvótarendszer létezését semmilyen formális szabályzat nem rögzíti, a Bíróságon dolgozó apparátusi szereplőktől egyértelmű, hogy legalább tíz érdemi döntéstervezet benyújtása az a minimálisan elvárt éves penzum, amely alatt a teljesítmény már nem illeszkedik az intézmény belső elvárásaihoz. Fontos megjegyezni, hogy ebbe a körbe nem tartoznak bele az „egyértelműen elfogadhatatlan” (*manifestly ill-founded*) kérelmekre készített standard elutasító javaslatok, sem az ügynevezett „no violation” tervezetek, amelyeket a hivatal belső kultúrája gyakran szakmailag kevésbé preferáltként kezel. A hangsúly tehát az érdemi, precedensépítő potenciállal bíró ügyekre kerül, amelyek doktrínális vagy jogértelmezési jelentőséggel bírnak. Ez az elvárás – bár hivatalosan láthatatlan – a gyakorlatban nagyon is valóságos, és strukturálisan beépül a döntéselőkészítő munka napi rutinjába, meghatározva, milyen típusú ügyekre érdemes időt fordítani, és melyek azok, amelyeket az apparátus – idő- és hatékonysági szempontokra hivatkozva – egyszerűen elhagy a döntési horizontról.

A kvóta teljesítése ugyanakkor nem pusztán a bírók felelősségeként jelenik meg. A rendszer logikájából fakad, hogy ha létezik egy kötelezően teljesítendő mennyiségi elvárás, akkor szükségszerűen működik egy belső nyomonkövetési mechanizmus is, amely az érdemi előkészítés „valódi” szerzőjét is számon tartja. Ez azt jelenti, hogy nem csupán a bíró által jegyzett döntés kerül mérésre, hanem a mögötte álló apparátusi munka is, különösen akkor, ha a tízes penzum nem teljesül. Ilyen esetekben – a hivatal informális normái szerint – munkáltatói figyelmeztetés, vagy legalábbis fegyelmező jellegű intézményi visszajelzés (ún. „fejmosás”) várható, amely újfent megerősíti az apparátusi felelősség és ellenőrzés dominanciáját. Ez a fajta nyomonkövetés és teljesítménymérés logikusan abból is fakad, hogy míg a bírók munkáltatói értelemben függetlenek, és intézményes eszközökkel nem szankcionálhatók, addig a registry jogászok az igazgatási hierarchiának alávetett, munkáltatói függésben álló szereplők. Így a rendszer valójában nem a döntést, hanem a döntésgyártást követi nyomon – és ott keresi a felelőst, ahol a munkáltatói beavatkozás lehetséges. Ez az apparátusi ellenőrzés ugyanakkor nemcsak a jogászokra, hanem áttételesen a döntési struktúrára is nyomást gyakorol, hiszen a hivatalos bírói függetlenség mögött egy ideológiai és intézményi termelési logika húzódik meg,

amely a döntések mögötti doktrínát – és ezáltal az emberi jogok értelmezési kereteit – elsősorban nem a bírói lelkiismeret, hanem a hivatal strukturális racionalitása szerint alakítja.

Ez a mennyiségi szemlélet nemcsak munkaszervezési szempontból irányadó, hanem mélyen befolyásolja az ügy kiválasztás és feldolgozás logikáját is. A kvótarendszer következtében az apparátus érdekeltté válik abban, hogy olyan ügyek kerüljenek feldolgozásra, amelyek nagy valószínűséggel „*violation*” minősítést eredményeznek. A nyilvánvalóan megalapozatlan panaszok kiszűrése (*manifestly ill-founded* vagy *manifestly inadmissible applications*) nem számít teljesítményként, ezért a jogászok inkább olyan ügyeket preferálnak, amelyekben jogsértés megállapítható. E gyakorlat a döntéshozatalban egyfajta strukturális torzulást okoz, amelyet *violation bias* néven lehet leírni. A rendszer tudatosan vagy tudattalanul a jogsértést valószínűsítő értelmezéseket részesíti előnyben.

A statisztikai adatok ismeretében kijelenthető, hogy évente legalább 10 érdemi döntéstervezet elkészítése egy EJEB-jogásztól nemcsak reális, hanem a gyakorlatban minimálisan elvárt szint. Ha elosztjuk a 2023-ban érdemben eldöntött ügyek számát (6 931 ítélet) a hivatali jogászok létszámával (~270 fő), azt kapjuk, hogy egy jogászra átlagosan kb. 25 érdemi ügy jutott ebben az évben. Még ha figyelembe vesszük is, hogy a 2023-as év kiugró volt (66%-kal több ítélet született, mint 2022-ben), az előző években is meghaladta a 10-et az egy főre jutó éves érdemi ügyek száma. Például 2022-ben nagyjából 4 170 ítélet született, ami 270 jogással számolva is átlag ~15 ügy/jogász/év arányt jelent. Ehhez képest a 10 döntéstervezet igen mérsékelt célkitűzésnek tűnik. Figyelembe kell venni továbbá, hogy a hivatali jogászok munkája nem merül ki az ítélettervezetekben. Az ügyek túlnyomó többségét kitevő elutasítások esetében is a jogászok készítik elő az elutasító végzések vagy javaslatok szövegét, bár ezek jóval rövidebbek és sablonosabbak, mint egy érdemi ítélet. Egy tapasztalt EJEB-jogász évente akár több tucat elutasító határozattervezetet is összeállíthat a nyilvánvalóan alaptalan kérelmekre – ezt támasztja alá, hogy 2023-ban egyesbírói szinten 25 834 ügyet zártak le (azaz ennyi kérelmet utasítottak vissza formai okokból). Az ilyen jellegű munkával együtt a Bíróság jogászhai éves szinten sokkal több ügyet visznek, mint 10, még ha azok közül csak egy-két tucat jut is el érdemi ítéletig. Összességében tehát reális elvárás, hogy egy EJEB-hivatali jogász évente legalább 10 érdemi döntéstervezetet elkészítsen – a statisztikák fényében ez megfelel a munkamennyiség alsó határának, sőt az utóbbi években a tényleges átlag ennek többszöröse volt. A Bíróság működése ráadásul folyamatos hatékonysági reformokon megy keresztül (pl. egyszerűsített eljárások, digitalizáció, létszámbővítés), amelyek mind azt célozzák, hogy a megnövekedett ügyteher mellett is tartható (illetve növelhető) legyen az egy jogászra jutó éves döntéstervezetek száma, ezáltal biztosítva a Konvenció hatékony érvényesülését Európában.

Ez a *bias* nemcsak az ügyek tartalmát, hanem a döntési stratégiát is befolyásolja. A hivatal olyan panaszokat priorizál, amelyek precedensképesek, jól dokumentáltak és illeszkednek egy korábbi esetjogi mintába. Azok az ügyek, amelyek nem felelnek meg ezeknek a feltételeknek, a feldolgozás korai szakaszában kiszorulnak. A döntés tehát már nem az ügy érdemi vizsgálata során születik, hanem a hivatal előzetes szűrési folyamatában. A violation-orientált szemlélet az EJEB ügygyakorlatában tükröződik. A Strasbourg elé kerülő ügyek többsége végül jogsértést megállapító ítélettel zárul, míg a nem sértő határozatok aránya elenyésző. Ez nem csupán az ügyek természetéből fakad, hanem abból is, hogy a döntési mechanizmus eleve azokat a panaszokat engedi át, amelyek ilyen kimenetelre alkalmasak.

A kvótarendszer továbbá formálja az apparátus szakmai kultúráját is. A sikeres jogász nem az, aki árnyalt döntéseket készít elő, hanem az, aki minél több „hasznos” ügyet tud produkálni. Ez a teljesítménycentrikus logika hosszú távon a döntések tartalmi minőségét is befolyásolja, mert a gyorsan feldolgozható, sablonizálható ügyek előnyt élveznek a komplexebb, nehezebben kategorizálható kérdésekkel szemben. Ez a nyomás akkor a leginkább érezhető, amikor a jogászok látják, hogy nem érik el a szükséges „*violation*” megállapító ítéletek számát. Ilyenkor előfordulhat, hogy igyekeznek gyorsan, egy kupacban aláírni az egyesbíróval olyan ügyeket, amelyeket az adott bíró talán még nem is látott át alaposan. A bírónak, mint tudjuk, megvannak a maguk specializációi és érzékenységei, pontosan tudják, mely ügyeket tudnak rutinból elbírálni. Azonban a kvótanyomás miatt előfordulhat, hogy olyan eseteket is eléjük tolnak, amelyek nem tartoznak a szakterületükhöz, vagy komplexebb átgondolást igényelnének. A helyzetet tovább rontja, hogy ezeket az ügyeket gyakran szándékosan úgy időzítik, hogy a bíró ne férjen hozzá az adott aktához, vagy ne legyen elegendő ideje azt áttanulmányozni. Ezáltal a jogászok célja az, hogy a bíró tulajdonképpen anélkül írjon alá egy sor végzést – köztük a gyorsan „átnyomott” eseteket is –, hogy pontosan tudná, mit is szentesít.

Természetesen vannak akaratos bírók, akik felháborodnak az ilyen gyakorlatokon, és ellenállnak, nem írnak alá átgondolatlanul semmit. Azonban a statisztikák azt mutatják, hogy a kvótarendszer mégis sikeresen működik, és a „jó” teljesítmény továbbra is fennmarad, ami arra utal, hogy a rendszer mégiscsak eléri a célját a kérelmek tömeges szűrésében és a *violation* megállapítások számának fenntartásában.

Az ügyfeldolgozás ilyen logikája felveti az érdemi bírói mérlegelés lehetőségének szűkülését is. A hivatal nem pusztán előkészít, hanem meghatározza az értelmezési lehetőségeket. A *violation bias* következményeként az EJEB joggyakorlata egyre kevésbé képes bemutatni, hogy mikor nem történt jogsértés. A pozitív értelmű normarögzítés háttérbe szorul, és a jogfejlesztés dominánsan negatív, kizáró módon valósul meg, amivel pedig a bíróság nem azt mondja, „*így is lehet*”, hanem azt, „*így nem szabad*”.

Ez az egyensúlytalanság nem csupán elméleti probléma, hanem az ítélkezés legitimitására is kihat. Ha a döntések kizárólag tiltásokból állnak, a jog fejlődése torzulhat. A kvótarendszer és a *violation bias* így nem csupán az ügykezelés technikai eszközei, hanem a jogértelmezés irányainak rejtett formálói is az EJEB intézményén belül.

III.3. A *jurisconsult* szerepe és „rejtett” normatív hatalma

A *jurisconsult* intézménye az EJEB egyik leginkább alulértékelt, ugyanakkor legmeghatározóbb szerkezeti eleme. Formailag a Bíróság hivatali apparátusának része, feladata az esetjog koherenciájának biztosítása, az értelmezési irányok következetességének felügyelete. Gyakorlatilag azonban a *jurisconsult* olyan „normatív kapuőr”, aki nemcsak ellenőriz, hanem irányt is mutat, hogy mely ügyek kerüljenek előtérbe, milyen precedensek legyenek érvényesek, és mely értelmezések váljanak dominánssá. Ez a szerep különösen akkor válik élessé, amikor a Bíróság tömeges ügyárral szembesül. A napi gyakorlatban a bírók nem képesek átfogóan nyomon követni a gyorsan változó és tematikusan széttartó ítélkezési gyakorlatot, ezért gyakran maguk is a *jurisconsult* iránymutatásához fordulnak. Ez az irány azonban nem önálló bírói kollegiális döntés eredménye, hanem a Hivatalon belül működő

háttérstruktúra – mindenekelőtt a Research Unit – által megformált tudásanyagból ered. A *jurisconsult* ugyanis nem saját maga dolgozza fel a doktrínát, hanem a Research Unit által előállított tematikus és komparatív háttéranyagokra támaszkodik, amelyek strukturálják, rendszerezik és implicit módon kanonizálják a „követendő gyakorlatot”. Ennek a működésnek a formális keretét az RoC 18B. szakasza teremti meg, amely kifejezetten rögzíti a *jurisconsult* felelősségét az ítélkezési gyakorlat koherenciájának biztosításában.

A *jurisconsult* csapata heti rendszerességgel véleményezi a beérkező ügytervezeteket. E megjegyzések nem kötelező erejűek, de a bírók számára irányadóak. A belső működési logika alapján, ha egy tervezet élesen eltér a korábbi esetjogtól vagy a *jurisconsult* által preferált értelmezéstől, az ügy akár a tanácstól a magasabb ideológiai indoktrinációval rendelkező tanácshoz kerülhet át. Ez a gyakorlat a formális bírói függetlenséget informális nyomás alá helyezi és a bíró csak nagy energiabefektetéssel és konfliktus árán térhet el a javasolt iránytól. A *jurisconsult* nemcsak az esetjogi kontinuitás letéteményese, hanem a bírósági diskurzus strukturálója is. Tevékenysége során nemcsak a múlt ítélkezési gyakorlatára hivatkozik, hanem kiválasztja azokat az értelmezéseket, amelyek szerinte továbbvihetők, és elhallgatja azokat, amelyek nem illeszkednek a domináns értelmezési mezőbe. Ez a kiválasztás nem semleges, a jogértelmezés így nem a szövegből fakad, hanem egy háttérapparátus előfeltevéseiből. A *jurisconsult* működése a *gadameri* értelemben vett hermeneutikai horizont része. Az értelmezés nem választható el az alkalmazástól, és a *jurisconsult* maga is résztvevője annak a diskurzusnak, amelyben az Egyezmény normái értelmet nyernek. Ez azt is jelenti, hogy minden precedens kijelölése egyben normatív aktus azaz, értékválasztás, amelyben eldől, mely olvasatok kerülnek előtérbe.

A *jurisconsult* intézménye ezzel a bírósági jogfejlesztés egyik kulcsszereplőjévé válik, anélkül, hogy maga is ítélkezne. A döntési folyamatban az ő szűrője az első, amely meghatározza, mit lehet egyáltalán a bírák elé vinni – sőt, azt is, hogyan. A kiválasztott precedensek rendszerezése, a jogi kategóriák kijelölése, a terminológia egységesítése mind az ő hatáskörébe tartozik. Így jön létre az a strukturált diskurzusmező, amelyben a bírák dönteni kénytelenek. A jogbiztonság helyett így gyakran egy látszólagos koherencia jön létre, amely mögött nem a jog belső logikája, hanem egy apparátusi racionalitás húzódik. A *jurisconsult* célja nem csupán a koherencia, hanem a döntések szerkeszthetőségének fenntartása. Ez a fajta rendteremtés – habár praktikus – magában hordozza az önkény lehetőségét is, hiszen aki a precedenseket kiválasztja, egyben a jogértelmezés határait is kijelöli.

A *jurisconsult* szerepével kapcsolatban a bírói oldalról is egyre több kritikai észrevétel fogalmazódik meg. A testület több tagja sérelmezi, hogy az ítélkezés során nem a precedensek önmagukban irányadók, hanem az a válogatás és szerkesztés, amelyet a *jurisconsult* csapata állít elő. A panaszok szerint a döntési javaslatokhoz csatolt anyagokban – amelyek elvileg az esetjogot rendszerezik – nem ritkán olyan döntések szerepelnek, amelyeknek nincs tényleges kapcsolata a vizsgált ügghöz. Ez a gyakorlat oda vezetett, hogy a döntéstervezetbe ún. „kötelező paneleket” kell beilleszteni, amelyek sablonszerűen ismétlik a legutóbbi, hasonló típusú ügyben használt jogi fordulatokat – akkor is, ha azok nem relevánsak az adott ügy érdemi megítéléséhez. Ezeket a paneleket szürke háttérrel emeli ki a rendszer, jelezve, hogy azok nem szerkeszthetők, nem hagyhatók el, a deliberráció nem tárgyalja őket – csak beilleszti.

A korábbi ítélkezési kultúrában emblematikus, elvi jelentőségű döntések [[Handyside kontra Egyesült Királyság](#) (1976) vagy [Sunday Times kontra Egyesült Királyság](#) (1979)]

képezték az ítélet gerincét – mára azonban a legutóbbi precedens a mérvadó, nem az elvi kiindulópont. Egyes bírák beszámolóí szerint korábban visszakeresték a precedens eredetét, és gyakran kiderült, hogy sosem volt tényleges tartalmi kapcsolata az aktuális üggyhöz. A jogértelmezés apparátusi gyakorlata – ahelyett, hogy a normatív kiindulópontokkal való állandó dialógusban maradna – fokozatosan önjáróvá válik, reflexióját egyre kevésbé a konvenciók elvek belső koherenciája, mint inkább a legutóbbi precedens szövegszerű jelenléte vezérli. A régebbi bírósági praxisban még létezett az az – egyre inkább anakronisztikusnak tűnő – igény, hogy a bíró „visszamenjen” a precedens genealógiájában, és ellenőrizze, vajon az idézett ítélet valóban releváns-e az adott eset szempontjából, vagy csupán technikai hivatkozássá vált egy szövegdarab. Ez a genealógiai gyakorlat bizonyos fokú védelemként működött az önreferenciává váló jogalkalmazással szemben, azaz garanciát jelentett arra, hogy az ítéleti érvelés ne váljon formális idézési rutinná. Az utóbbi évek eljárási racionalizációs nyomása azonban azzal jár, hogy az ítélkezés horizontját a legutolsó precedens pusztán jelenléte uralja, s ezzel a jogértelmezés nemcsak történetileg, de szerkezetileg is rétegződik. Olyan értelmezési láncolatok jönnek létre, ahol már nem az alapul szolgáló norma, hanem az annak korábbi „applikációja” válik az új értelmezés kiindulópontjává – egy második szintű alkalmazás, vagy ha úgy tetszik: az applikáció applikációja. A hermeneutikai távolság így nemcsak időbeli, hanem episztemológiai: a norma értelme már nem eredeti önmagában, hanem csak egy korábbi alkalmazás sűrű árnyékában létezik. Amikor e láncolat túlnyúlik a közös jogérzék emlékezetén, és már senki nem kérdezi meg, hogy a kiinduló normatív aktus milyen problémahelyzetre adott választ, akkor a jogfejlődés iránya egyfajta apparátusi automatizmussá válik: látszólag konzisztens, valójában viszont önmagára záródó rendszerként működik. Az ilyen ítélkezés nem reflektál, hanem ismétel. Az „indokolás” itt már nem több mint egy sorszámmal ellátott hivatkozás, amely elveszítette kapcsolatát azzal az elvi térrel, amelyből valaha megszületett. Ebben a közegben a jogbiztonság sem elvi garancián alapul, hanem adminisztratív kiszámíthatóságon – miközben a rendszer egésze fokozatosan elveszíti a koherenciaélményét, és önmaga is elbizonytalanodik, hogy mihez képest mérje saját következetességét.

Ez a folyamat a precedensrendszer eljárási homogenizációjához és tartalmi kiüresedéséhez vezetett, ahol a normatív irány nem vita tárgya, hanem automatikus idézetstruktúra. A *jurisconsult* tehát nem csupán egy szerkesztő, hanem a bírósági nyelvezet és értelmezés architektusa. Hatása rejtett, mégis meghatározó. A döntési tér, amelyben az EJEB működik, már az ő közreműködésével formálódik – mielőtt a bírói akarat egyáltalán megszólalhatna.

III.4. A *jurisconsult* mint értelmezési architektus – hermeneutikai és normatív metaszint

Az EJEB esetjoga sokak számára egy jól strukturált precedensrendszer benyomását kelti – mintha az értelmezés horizontja világosan kijelölt lenne, és a bírói döntések konzisztens hálózatot alkotnának. A gyakorlat azonban ennél jóval összetettebb. Aki az EJEB gyakorlatában precedenst keres, nem csupán megerősítést találhat saját álláspontjára, hanem azzal is szembesülhet, hogy léteznek ellentétes értelmezések, sőt akár olyan döntések is, amelyek teljesen más tárgykörből szólnak bele az adott ügybe. Ez nem pusztán az esetjog terjedelméből fakad, hanem abból is, hogy az ítéletek nem rögzített doktrínák, hanem alkalmazás közbeni értelmezések – kontextusfüggő jogi narratívák. A rendszer ezen széttartását formálisan a

jurisconsult hivatott kezelni, aki az EJEB belső esetjogi koherenciájának „őreként” működik. A jurisconsult azonban nem rendelkezik döntési hatáskörrel, nem írhatja felül a bírói értelmezést, nem módosíthatja a tanácsi álláspontot – csupán figyelmeztethet, javasolhat, ajánlhat. Mindez azt a látszatot keltheti, hogy szerepe technikai. Valójában azonban a jurisconsult tevékenysége mélyen interpretatív aktus, az általa kiemelt, szerkesztett és kontextualizált ítéletek irányt szabnak a Bíróság gondolkodásának. Így az általa létrehozott „belső doktrína” nem elvont szabályrendszer, hanem válogatott, precedensértékű példatár, amely strukturálja a döntéshozatal mentális kereteit.

Ezt a folyamatot jól leírja Gadamer hermeneutikai elmélete, amely szerint a szöveg jelentése nem előre adott, hanem az értelmező horizontjának és az alkalmazás kontextusának összefonódásában jön létre. A Bíróság „élő instrumentum” (*living instrument*) doktrínája – miszerint az Egyezményt a jelen társadalmi viszonyaihoz igazítva kell értelmezni – ebben a megvilágításban nem csupán jogelvi formula, hanem a döntéshozatal hermeneutikai természetének elismerése. A jurisconsult e folyamatban nem a jog „tárháza”, hanem annak értelmezési facilitátora, beavatkozik abba, hogy mely értelmezések válnak uralkodóvá, és melyek szorulnak háttérbe. Ez a beavatkozás azonban nem semleges. A jurisconsult hierarchizálja a jelentéseket, bizonyos precedenseket előtérbe helyez, másokat elhallgat, vagy lábjegyzetbe szorít. Derrida dekonstrukciós kritikája szerint minden ilyen szerkesztési aktus mögött ott húzódik a „jelenlét metafizikájának” vágya – az a törekvés, hogy egy adott normatív jelentés kitüntetett státuszt kapjon. Pontosabban Derrida alapvető tézise szerint a nyugati filozófiát és jogi-gondolati rendszereket áthatja a *logocentrizmus* hagyománya – az a feltételezés, hogy létezik egy középpontba állítható, eredeti, tiszta és közvetlen *jelentés* vagy *jelenlét*, amelyhez a nyelv, a szöveg vagy az intézményes normarend közvetítésével hozzá lehet férni. Ezt a premisszát nevezi ő a „*jelenlét metafizikájának*”. A logocentrikus gondolkodás mindig feltételezi, hogy van egy rögzíthető, stabil igazság, amelyet strukturálni, rendszerezni, kanonizálni lehet – mintha a jelentés nem lenne önmagában mozgó, hanem megragadható és újrateremthető volna. És ez a dekonstrukciós kritika ezzel a gondolkodási beidegződéssel szemben áll, szerinte minden jelentés elhalasztott (*différance*), a nyelv mindig más jelekre utal, és az „eredeti” jelentés valójában nem létezik jelenidejű teljességben, csupán nyomokban, töredékekben, és mindig már közvetítetten. Nincs hozzáférés a „tiszta jelentéshez”, csak a mindig már konstruált és rekonstruált, ideológiailag keretezett változataihoz. Ezen gondolati keretben értelmezhető az EJEB jurisconsultjának működése is. A dekonstrukció logikája felől nézve a jurisconsult tevékenysége nem pusztán technikai egységesítés, az a döntés, hogy mely ítéletek „alkotják” a releváns esetjogot, valójában mindig egy értékválasztás, amely a normatív jelenlét illúzióját hozza létre. Amikor egy ügyre hivatkozva más ügyekből *elvont precedensanyagot* épít, akkor nem egyszerűen „idéző”, hanem implicit módon rögzít egy értelmezési horizontot is – azt sugallva, hogy a múlt egyértelmű, és a jelentés abból stabil módon kiolvasható. Így áll elő az, amit Derrida nyomán a „*jelenlét metafizikájának*” torzulásaként – struktúrájának preverziójaként – írhatunk le mert a jurisconsult nemcsak kiválasztja, hogy „mi számít” precedensnek, hanem ezzel egyben kijelöli azt is, hogy *mi nem*. A konstrukció tehát nemcsak jogi, hanem episztemológiai és politikai aktus is. Az ítélezés ilyen módon történő keretezése nemcsak hogy nem semleges, hanem éppen azt az illúziót termeli újra, hogy létezik egy egységes, zárt, „megtalálható” esetjogi rendszer – miközben maga ez a rendszer a kiválasztás, elhagyás és újrainterpretálás végtelen láncolatán keresztül áll elő. A

jurisconsult tehát nem pusztán „egységesít”, hanem *kanonizál, keretez, intézményi önképet ad és irányba állít* – az intézményi önkép és az elit jogászai értékrend metszéspontjában kijelöli, hogy az EJEB esetjogában *mi számít* érvényes normatív mércének.

A jurisconsult tevékenysége tehát nem látható az ítéletekben – nem szerepel külön bekezdésként, nincs önálló aláírása. De jelen van a háttérben, az ügyek előzetes értékelésében, a tervezetek kommentálásában, a konzisztencia biztosítását célzó belső megjegyzésekben. Írásos észrevételei beépülnek a döntéshozatal előtti belső diskurzusba. Ez a láthatatlan jelenlét paradox módon formálja a látható döntéseket. A jurisconsult tehát olyan, mint egy labirintus építész és térképész egyszerre, nem pusztán tájékoztató pontokat helyez el, hanem teret alkot és keretez, amelyben az értelmezés egyáltalán lehetségessé válik.

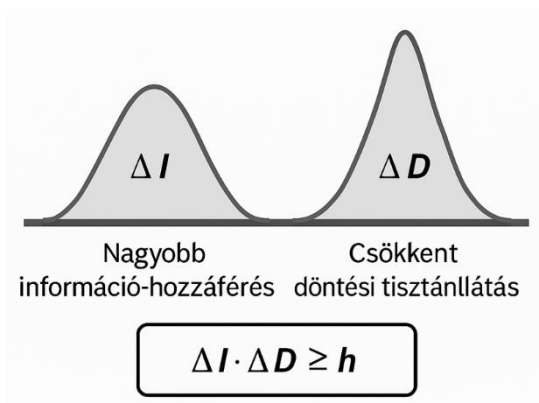
E keretrendszer nem állandó, az esetjog rizomatikus hálózatként burjánzik – vagyis nem egyetlen középpontból kiinduló, hierarchikus struktúraként, hanem sokirányú, elágazó kapcsolódások rendszerében fejlődik tovább –, új ügyek új összefüggéseket tárnak fel (Deleuze-Guattari, 1980). A jurisconsult ebben a térben nem parancsol, hanem formál – az intézményi racionalitás és a kulturális jogértelmezés határmezsgyéjén működve kísérletet tesz a rendezettség fenntartására, miközben maga is része a normák újraértelmezésének. Nem végpontja, hanem médiuma az EJEB jogfejlődésének.

III.5. Heisenberg-féle információs paradoxon: az átláthatóság és a túlterhelés ellentmondása

Az EJEB működésében az információhoz való hozzáférés elvi biztosítása és a tényleges bírói eligazodás lehetősége között éles ellentmondás mutatkozik. A rendszer formálisan minden bíró számára hozzáférhetővé teszi a saját nevére szignált ügyeket, a kapcsolódó háttéranyagokat, valamint a precedenslistákat és elemzéseket. Ez az elvben teljes körű átláthatóság azonban nem vezet fokozott bírói kontrollhoz, hanem éppen ellenkezőleg, az információs túltelítettséghez – ún. információs lavínához.

A kialakult helyzet jól illusztrálható a Heisenberg-féle bizonytalansági elv analógiájával. Ahogyan a kvantummechanikában nem lehet egyszerre pontosan meghatározni egy részecske helyzetét és lendületét, úgy az EJEB bírósági működésében sem lehet egyszerre tökéletes információhoz jutni és tiszta, releváns döntéseket hozni. Ezt a paradoxont a következőképpen fejezhetjük ki:

Ahol:

- ΔI = az információhoz való hozzáférés bizonytalansága (azaz az információtömeg és a releváns adatok közötti eligazodás nehézsége)
- ΔD = a döntések egyértelműségének bizonytalansága (azaz a bírói állásfoglalás tisztaságának és relevanciájának megingása)
- h = egy minimum határ (analóg módon a Planck-állandóhoz), amely azt jelzi, hogy a két bizonytalanság szorzata sosem lehet nulla, azaz nem lehet egyszerre tökéletes információhoz jutni és tökéletesen tiszta döntéseket hozni.

Minél nagyobb részletességgel válik hozzáférhetővé az információ (azaz minél kisebbnek tűnik ΔI elvileg), annál nehezebb belőle a relevánsat kiszűrni, ami növeli a döntések egyértelműségének bizonytalanságát (ΔD -t). A bírák technikailag hozzáférhetnek minden ügghöz, amelyet a nevükre osztottak, de ezek között a rendszer túlterheltsége miatt gyakran hónapokig vagy évekig sem találják meg az érdemi feldolgozás szempontjából releváns aktákat. Előfordult, hogy bírók saját ügyükről csak véletlenül szereztek tudomást – például külső visszajelzés révén, nem a hivatalos rendszer útján. Ez a túltelítettség nem csupán praktikus nehézségeket okoz, hanem a bírói függetlenség tartalmi érvényesülését is gátolja. Az információs túlterheltség ugyanis demotiváló, döntéshalasztó hatású. A bíró nem tudja, mely ügybe kellene beavatkoznia, és mikor. Így az apparátus által javasolt sorrend és struktúra válik követendővé – függetlenül attól, hogy az adott ügy tartalmilag indokolná-e a bírói attitűdöt.

Az információs paradoxon tehát nem az információ hiányából fakad, hanem annak túlburjánzásából. A bíróság digitalizált rendszerében az adatok elvileg naprakészen elérhetők, de a rendszerszintű túlterhelés miatt ezek a lehetőségek nem valósulnak meg a gyakorlatban. A bírák csak akkor tudják érvényesíteni függetlenségüket, ha saját energiájukat és idejüket fordítják a hivatal által nem preferált ügyek feltárására. Ez azonban nem elvárható működési logika, hanem kivételes aktivitás.

Ez az ellentmondás jól mutatja az apparátusi és bírói racionalitás eltérését. Az apparátus az átláthatóságot strukturális stabilitásként értelmezi, minden dokumentum előáll, hozzáférhető, katalógizált. A bírói racionalitás azonban a szűrést, a relevancia megítélését, a belső hierarchia felismerését igényelné. Ez az igény azonban éppen az apparátusi logika révén válik teljesíthetatlenné.

Mindezek alapján azt látjuk Heisenberg-féle paradoxon nem pusztán egy erőltetett metafora, hanem a bírói munka leírása. A rendszer formális nyitottsága mögött egy strukturált zártság rejlik, mert a bírók nem korlátozva vannak a hozzáférésben, hanem elvesznek a lehetőségek között.

III.6. A valóság helyett dokumentum – az eljárási forrásfüggés kockázatai

A strasbourgi eljárás egyik legmélyebb és legkevésbé tematizált szerkezeti sajátossága az, hogy a Bíróság – legyen szó bírókról vagy registry lawyersekről – sosem a valóságot vizsgálja, hanem annak nyelvileg leképezett, szerkesztett és fordításon átszűrt reprezentációját. Az ítélezés inputja nem a történet, hanem annak dokumentált verziója, amit a felek – különösen az alperes államot képviselő nemzeti minisztérium – megküldenek, lefordítanak, és beemelnek az aktába. Ez az eljárási „anyagfüggés” (*source dependency*) azt jelenti, hogy már a vita kiindulópontja is lehet torz, hiányos vagy irányított. Ha egy kulcsmondat kimarad, egy

bekezdés nem kerül lefordításra, vagy egy alternatív értelmezés egyszerűen elmarad – az nem technikai részlet, hanem a döntés szövetszerkezetét érintő meghibásodás. Az *Illiás és Ahmed kontra Magyarország* ügy (47287/15) éppen azért válhat intő példává, mert látványosan mutat rá e mechanizmus tökéletességére. Az ügy központi érve – amely végül a „violation” megállapításához vezetett – az volt, hogy a kérelmezők a tranzitzona elhagyásával végérvényesen elveszítik a menedékjog iránti kérelem benyújtásának lehetőségét. Ez a tétel a jogsérelem kemény magja, a jogorvoslathoz való hozzáférés abszolút megtagadása. Csakhogy magyar jogszabály tartalmazott egy kivételt. Egyetlen bekezdést, amely lehetővé tette, hogy az érintett – ha csak egyszer is – újra kérelmet nyújtson be. Ez a bekezdés azonban nem jelent meg az aktában. Nem fordították le, nem csatolták be, nem került a Bíróság elé. Egyszerűen kiesett az ítéletalkotáskor. És ami nincs a dossziében, az nincs a diskurzusban sem.

A valódi probléma azonban nem az, hogy egy mondat kimaradt. Hanem az, hogy ezzel együtt egy érv is kimaradt. Egy alternatíva, amely – ha mérlegelés tárgyává vált volna – megingathatta volna a döntés logikai architektúráját. Lehetséges, hogy a végeredmény így sem változott volna meg – sőt valószínű. De a döntés minősége, az érvelés koherenciája, a jogi eljárás integritása biztosan igen. Mert nem mindegy, hogy egy bíróság úgy dönt valamiről, hogy minden releváns szempontot mérlegel – vagy úgy, hogy csak azt látja, amit elé tettek. Ez az eljárási vakság intézményes kockázata. Nem szándékos félretájékoztatás – hanem strukturális sötétítés. Ahol nem a valóság vesz el, csak az, ami abból láthatóvá válhatna. És néha egy el nem küldött bekezdés nagyobb jelentőséggel bír, mint egy egész fellebbezés.

IV. Automatizmus és strukturális rutin

IV.1. A well-established case-law és a standardizálás (háromtagú tanács, egyesbíró)

Az EJEB működésének egyik legszembevetőbb jellemzője az ismétlődő ügyek tömege. E panaszok döntő többsége már lezárt, korábbi ügyekhez hasonló tényállásra épül, és nem vet fel új jogkérdést. A Bíróság az ilyen ügyek kezelésére a *well-established case-law* doktrínáját alkalmazza, amely lehetővé teszi, hogy a hasonló ügyeket gyorsított eljárásban, rövid indokolással, a korábbi precedens ismétlésével zárják le. A standardizálás elsődleges terepe a háromtagú tanács (*committee*), amely az Egyezmény 8. cikk (1) bekezdés b) pontja és az RoC 53. cikk (1) bekezdése felhatalmazást kapott arra, hogy egyhangú döntéssel nemcsak a befogadhatóságról, hanem az érdemi kérdésről is határozzon. Amennyiben az ügy olyan kérdést vet fel, amelyre már kialakult és következetesen alkalmazott esetjog áll rendelkezésre, a tanács dönthet a jogsértés megállapításáról – a korábbi precedensre való hivatkozással. Az ítéletek rövidek, sablonosak, a hivatkozott ügyek felsorolására szorítkoznak.

Az egyesbíróként való eljárás szintén ezt a célt szolgálja. kiszűrni a nyilvánvalóan megalapozatlan kérelmeket. Az egyesbíró munkáját nem bírói tanács segíti, hanem egy hivatal jogásza, aki előkészíti a döntés tervezetét. A bíró aláírja a négy mondatos határozatot, amelyben formai indokolás nélkül utasítja el a kérelmet. A 2023-as adatok szerint az EJEB az érdemben befejezett ügyek közel 70%-át ilyen módon zárta le. Az EJEB 2024-es statisztikai elemzése alapján 2023-ban 25 834 kérelmet döntöttek el egyesbírói formáció révén, míg 2024-ben ez a szám 22 210-re csökkent, ami 14%-os visszaesést jelent. Ez a csökkenés elsősorban azzal

magyarázható, hogy 2024-ben kevesebb kérelmet osztottak ki egyesbíró elbírálásra. Ennek ellenére az egyesbírói formációk továbbra is kulcsszerepet töltenek be a beérkező kérelmek tömegének elsődleges kiszűrésében, és az elutasítások túlnyomó többsége e szinten történik. Összesen 25 990 kérelmet nyilvánítottak elfogadhatatlannak vagy töröltek a nyilvántartásból egyesbírók, bizottságok, kamarák vagy a Nagykamara által – ez 17%-kal kevesebb, mint a 2023-as 31 329 lezárt ügy.⁸

A *well-established case-law* alkalmazása és az automatizált ügykezelés a hatékonyság jegyében történik. A cél az ügyhátralék csökkentése, a repetitív panaszok gyors lezárása. E törekvés mögött azonban egy strukturális váltás húzódik meg. A bírói döntés individualizált aktusából előre szerkesztett döntéssablon lesz. Az ítélet többé nem az adott ügyre szabott mérlegelés eredménye, hanem a korábbi gyakorlat gépies újraalkalmazása. Ez a mechanizmus ugyan rövid távon tehermentesíti a Bíróságot, hosszú távon azonban az ítélkezési minőség és a bírói szerepfelfogás átalakulásához vezet. A bíró – különösen a háromtagú tanácsban – nem mérlegel, hanem jóváhagy.

IV.2. A „pilot judgment” mint kvázi-alkotmánybíraskodás

A *pilot judgment* mechanizmus az EJEB válasza a tagállami jogsértések egyik legérzékenyebb típusára, a rendszerszintű, strukturális hiányosságokra, amelyek nem egyéni eltévelyedésként, hanem ismétlődő sérelemtípusokként jelentkeznek. Ez a mechanizmus az Egyezmény 46. cikkében foglat, a ítéletek végrehajtásárára vonatkozó kötelezettségen, valamint a RoC. 61. cikkén alapul. A *pilot* ügy nem pusztán egy panasz elbírálása, hanem precedenspozícióba emelt ügytípus, amelyben a Bíróság nemcsak dönt, hanem irányt mutat – a tagállami normateremtés felé. A *pilot* ügy kiválasztása azonban nem semleges technikai művelet, és nem is automatikus folyamat. Az, hogy egy ügyből *pilot* lesz-e, nem a bírói tanácsban dől el, hanem az apparátus mélyében, a Hivatal jogászai, a jurisconsult irodája és más stratégiai szereplők döntenek arról, mely ügy „alkalmas” arra, hogy a Bíróság nyelvén normává váljon. A kiválasztás nem pusztán szakmai, hanem intézményi-politikai kalkuláció, Az ügynek reprezentatívnak, kommunikálhatónak és kezelhetőnek kell lennie. Ez a szűrési logika új szintre emeli a hivatal befolyását – immár nem egyszerűen adminisztratív, hanem normatív-gondolati szűrőként működik.

A *pilot judgment* ítélet szerkezete is eltér a klasszikus döntések rendjétől. A konkrét jogsértésen túlmutató következtetéseket von le, ajánlásokat tesz, jogalkotási vagy szervezeti reformokat sürget – gyakran határidővel. Ezáltal az EJEB szerepe túlnyúlik az értelmezésen, *kvázi* jogalkotói funkciót ölt magára. A tagállam nem pusztán elmarasztalt fél, hanem normatív címzett – aki számára az ítélet gyakran nem zárás, hanem kötelező ún. reformjegyzék. Ez a struktúra azonban feszültségbe kerül a Bíróság eredeti funkciójával azaz egyéni panaszjog védelmével. A *pilot* ítélet következtében a hasonló ügyek gyakran felfüggesztésre kerülnek, így az érintett kérelmezők egyéni jogorvoslathoz való hozzáférése elhalasztódik – és gyakran formálissá is válik. A kollektív szerkezeti megoldás érdekében az individuum érdeke másodlagossá válik.

⁸ <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-analysis-2024-eng>

A *pilot judgment* egyben a bírói és hivatali szerepek újrarajzolásának terepe is. A döntéshozatal már nem a tanács deliberatív vitáján, hanem a hivatal stratégiai előkészítésén alapul. Ez a modell egyértelműen egy kvázi alkotmánybíráskodás felé mozdítja el az EJEB működését. Ez a folyamat olyan irányba tolja el az EJEB működését, ahol az eljárás egyre kevésbé tűnik peres ügyek igazságszolgáltatási rendezésének, és egyre inkább hasonlít egyfajta folyamatos, kvázi-alkotmánybírói normakonfigurációs mechanizmushoz. Az ügy már nem az ügy, hanem a normarendszer, amelyből az ügy kinő. A Bíróság nem azt mondja meg, hogy ki hibázott, hanem azt, hogy mi hibás, nem a hatóság vagy a bíróság, hanem maga a nemzeti szabályozás. Így válik a *pilot* egy áttételes, de annál hatékonyabb normakontroll eszközévé – a EJEB nem alkotmánybíróság, de úgy viselkedik, mint egy transznacionális alkotmányjogi szűrő. Amikor a nemzeti jogszabály önmagában válik egyezményesértővé, az ítélet implicit performativitása nem más, mint kodifikációs utasítás, a tagállamnak ki kell javítania a hibás jogot. Ez az elmozdulás nem egyedi jogsértések reparálása, hanem a nemzeti joganyag strukturális "tisztítása", a strasbourgi normatív architektúra jegyében. A Bíróság robotiasan működik, beszkenel, diagnosztizál, visszairányít, majd újra ellenőriz. A jogszabályi hiba mindig megmarad, mindig újratermelődik, és így biztosítja az EJEB folyamatos relevanciáját mint az európai alkotmányos racionalitás örök mechanizmusa.

Bár a forma továbbra is az egyéni kérelem, a tartalom egyre inkább jogpolitikai karakterű. A döntések nem pusztán jogviták lezárásai, hanem normatív üzenetek – a tagállamok, az NGO-k és az Európa Tanács számára egyaránt. Az ítélet nem válasz, hanem program. A *pilot judgment* tehát nem egy technikai újítás, hanem az EJEB önértelmezésének kulcseleme, egy olyan működési forma, amelyben a Bíróság már nemcsak igazságot szolgáltat, hanem irányt is szab. Az ítélet nemcsak a kérelmezőnek szól, hanem a rendszernek, a döntés mögött ott áll az apparátus szerkesztői akarata, a civil partnerek normatív elvárása, és a Bíróság új identitása. Egy identitás, amelyben a bíró egyre inkább háttérbe húzódik, hogy helyet adjon egy szerkesztett, koreografált jogi világnak, ahol az ítélet már nem vitát zár le, hanem rendet teremt.

IV.3. Az algoritmizált ügyfeldolgozás és a summary formula gyakorlata

Az EJEB működésének legújabb fejleménye az ügyfeldolgozás technokratikus racionalizálása, amelynek kulcseleme a standardizált sabloneljárások és az algoritmizálás térnyerése. A tömegesen beérkező, ismétlődő ügyek feldolgozására a Bíróság az ún. „*summary formula*” módszert alkalmazza, ez egy előre rögzített szerkezetű ítéletsablon, amely minimális indokolással, kizárólag a releváns precedensre hivatkozva hoz döntést.

A *summary formula* célja a repetitív panaszok gyors lezárása. Az alkalmazott sablonok nem egyedileg kidolgozott szövegek, hanem a Hivatal által szerkesztett és rendszeresen használt minták, amelyekbe csupán a kérelmező adatait és az időtartamokra vonatkozó számításokat kell beilleszteni. A döntési javaslatokat a hivatal jogásza készítik el, és a tanács tagjai többnyire formai úton hagyják jóvá.

A rendszer hatékonyságát tovább fokozza a belső ügyosztályok által alkalmazott szoftveres algoritmus, amely azonosítja a hasonló ügyeket („*clustering*”), hozzárendeli őket a megfelelő precedenshez, és akár a kártérítési összegeket is kiszámítja egy korábbi ügyhöz viszonyított egységár alapján (Fikfak-Helfer, 2025, 73). Így a bírói mérlegelés egyre inkább adminisztratív validációvá alakul, a feladat nem az ügy eldöntése, hanem annak ellenőrzése, hogy az megfelel-e a gépi sémának. A *summary formula* gyakorlat egyre nagyobb teret nyer, nemcsak háromtagú tanácsok alkalmazzák, hanem gyakran már az előkészítő szakaszban eldől, hogy egy ügy automatizált eljárásban zárul-e. A bírói közreműködés formális, sok esetben nincs tanácsülés, nincs különvélemény, és nincs tényleges deliberáció. Ez a működésmód strukturálisan új pozícióba helyezi az EJEB-et. A testület a repetitív panaszok kezelésében nem jogértelmezőként, hanem kvázi-adminisztratív kompenzációs mechanizmusként működik. Az egyedi igazságtétel ethosza helyett a statisztikai egyensúly, a döntési sebesség és a standardizált előreláthatóság vált a működés értékmérőjévé.

A *summary formula* gyakorlata mögött egyfajta informatikai racionalitás húzódik meg. A cél nem az ítélezés minőségének javítása, hanem a kapacitás növelése, az elintéztett ügyek számának maximalizálása. Az algoritmizálás nemcsak technikai eszköz, hanem szemléleti paradigma is, az ügyet adatként kezeli, a döntést pedig sablonos logikai műveletté redukálja.

IV.4. Az ítélet mint hivatali termék – a bírói kontroll szimbolikussá válása

A bíró kontrollja e rendszerben strukturálisan korlátozott. Nincs ráhatása a munkatársak kiválasztására, nem irányítja a szövegszerkesztést, és ha mégis változtatni kíván, az rendszerint apparátusi ellenállásba ütközik. Az intézmény stabilitásra van hangolva – nem a jogi invencióra. A szöveg egyensúlya, ritmusa, hivatkozási rendje, pedig mind a hivatal szerkesztői munkájának produktuma.

Ez a kontroll kiterjed az ítélet nyelvezetére is. A hivatal ragaszkodik a terminológiai uniformitáshoz, a hivatkozások standardizálásához és a nyelvi struktúrák mechanikus ismétléséhez. A nyelvi koherencia első ránézésre a professzionalitást szolgálja, valójában azonban kizárja az egyéni bírói hangot. A kreatív jogértelmezés lehetősége elvész a stílus sablonok világában.

Mindez a bírói szerepfelfogást is átírja, a bíró nem többé mérlegelő és alkotó, hanem validáló és szentesítő szereplő. Az ítélet mint végtermék nem az ő gondolkodásának tükré, hanem a hivatal kollektív racionalitásának zárványanyaga. Ez nem csupán gyakorlati fordulat – filozófiai természetű is, azaz igazságkeresés helyébe a szabályos szerkesztés, az egyediség helyébe a konzisztencia lép. Ez a működésmód különösen élesen mutatkozik meg az ismétlődő ügyek világában. A háromtagú tanács, sőt az egyesbíró is gyakran előstrukturált sémák szerint jár el, táblázatos sablonok, kész tényállás, kész indokolás, kész összeg. A bírói aktus a szignó – esetleg egy lábjegyzet módosítása. A döntés nem vita eredménye, hanem automatizált folyamat végeredménye. Az ítélet így a bírói függetlenség látszata mellett sem a bíró szellemi teljesítménye, hanem az apparátus szerkesztett produktuma. A bírói kontroll formailag jelen van, de ténylegesen marginalizált. A döntéshozatal súlypontja áttolódott – és ezzel nemcsak a bírói szerep változik, hanem maga a bírósági intézményelv is, az ítélet nem értelmez, hanem működtet. Nem igazságot keres, hanem konzisztenciát szolgáltat. Ez pedig a legitimitás új formáját hozza el – ahol a hatalom forrása már nem a bírói belátás, hanem a szerkesztett standard.

V. A bírák szerepe a rendszerben

V.1. Nemzeti bírók és az intézményi beágyazottság dilemmája

Az EJEB sajátossága, hogy minden tagállamot egy-egy nemzeti bíró képvisel. A rendszer célja az, hogy az érintett állam nézőpontja megjelenhessen a döntéshozatalban, ugyanakkor az intézményi működés sajátosságai ezt a funkciót gyakran kiüresítik. A nemzeti bíró elvben az adott ország emberi jogi gyakorlatának legfőbb ismerője, a gyakorlatban azonban szerepe inkább szimbolikus és technikai, semmint érdemi.

A nemzeti bíró intézményi pozíciója egyfajta kettős kötöttséget jelent. Egyrészt a saját országát képviseli, másrészt teljes jogú tagja a Bíróság kollektív döntéshozatalának, amely elvileg mentes minden állami kötődéstől. Ez a kettősség folyamatos lojalitáskonfliktust eredményez, miközben a bíró elvileg független, gyakorlatilag gyakran elvárják tőle, hogy tolmácsolja hazája – és nem kormánya – gyakorlatát vagy álláspontját. A gyakorlat azonban nem mindig teszi lehetővé, hogy a nemzeti bíró tényleges befolyással bírjon az ügyek alakulására. A döntések előkészítése a hivatal jogászainak kezében van, a bírák pedig csak a végső szövegeket kapják meg. Ha a nemzeti bíró nincs jelen az előkészítés során, vagy ha nem tudja megfelelően képviselni álláspontját a tanácsülésen, könnyen háttérbe szorulhat.

Különösen problematikus ez azokban az esetekben, amikor Magyarország – például technikai vagy stratégiai okokból – nem delegál saját bírót az adott ügyre, hanem más ország bírója látja el a nemzeti bírói funkciót. Ilyen esetekben gyakran olyan, a Bíróság működésében jártas, más tagállamhoz tartozó bíró kerül kijelölésre, aki – bár szakmailag felkészült – nem rendelkezik mély ismeretekkel a magyar jogrendszerről vagy társadalmi kontextusról. Ez az eljárás kétségkívül pragmatikus, de újabb dilemmát vet fel, vajon ki tudja érdemben képviselni az adott államot? Egy kívülről jött, jól szocializált bíró, aki ért a strasbourgi diskurzushoz, vagy egy hazai jogász, aki viszont nem ismeri a Bíróság belső működését, tolvajnyelvét? A nemzeti bíró szerepe így gyakran redukálódik egyfajta intézményi jelenlétre, amely nem garantálja a tényleges befolyást.

A döntéshozatali súly eltolódása tovább erősíti ezt a tendenciát. A nemzeti bíró ugyan részt vesz a tanácsban, de a döntések logikáját egyre inkább az apparátus strukturálja. A jogászok által előkészített döntési javaslatokat nem könnyű érdemben módosítani, és a nemzeti bíró gyakran nem is törekszik erre – különösen, ha nincs apparátusi támogatottsága. Ez a feszültség nemcsak a nemzeti bírók pozícióját kérdőjelezi meg, hanem az egész Bíróság „európai sokszínűségét” biztosítani hivatott szerkezetének legitimitását is. Ha a nemzeti jelenlét érdemi befolyás nélkülivé válik, a kollektív döntéshozatal pluralizmusa is illuzórikussá válhat. A Bíróság így egyre inkább nemzeti reflexiók nélküli apparátusi döntéssé válik – miközben a forma továbbra is a tagállami részvételt sugallja.

V.2. Különvélemények és bírói elégedetlenség

Az EJEB működésében a bírák közötti nézetkülönbségek nem a tanácsüléseken, hanem leginkább a különvélemények (*dissenting opinions*) hasábjain artikulálódnak. Ezek a szövegek – bár formailag jogértelmezési alternatívákként jelennek meg – valójában gyakran intézményi feszültségek lenyomatai, a bírói autonómia utóvédharcainak nyilvános dokumentumai. A különvélemények növekvő száma arra utal, hogy a bírói testület egy része diszkomforttal szemléli a döntéshozatal apparátus-központú és formalizált szerkezetét.

Nem ritka, hogy e különvélemények közvetett formában utalnak a Bíróság belső működésének deficitrendszerére, az apparátusi nyomásgyakorlásra, a jogértelmezés beszűkülésére, vagy éppen arra, hogy a kollegiális deliberáció már csupán rituális mozzanatként funkcionál. A bírák ilyenkor – visszafogott nyelvezettel, de jól olvasható módon – kritikai megjegyzéseket fogalmaznak meg a szerkesztési, szűrési és ügypriorizálási gyakorlatokkal szemben. Gyakori az a helyzet, amikor a különvélemény nem magát az eredményt vitatja, hanem a döntés strukturáltságát, az érvelés gyengeségét, a precedensrendszer mechanikus alkalmazását, vagy éppen az apparátusi stílus homogenizáló hatását. A bírói gondolat ebben a formában nem döntést formál, hanem visszhangot keres – egy térben, ahol a vita már nem a döntés előtt, hanem legfeljebb utólag, marginális keretek között történhet meg.

A különvélemény ebben az értelemben nem egyszerűen a „más vélemény” aktusa, hanem az egyéni bírói hang fennmaradásának utolsó intézményes terepe. Míg az ítéletek nyelvét és szerkezetét a hivatal kontrollálja, addig a különvélemény lehetőséget ad arra, hogy a bíró – ha már nem irányíthatja a döntést – legalább értelmezhesse annak kereteit. A különvélemény így a bírói önkifejezés szimbolikus műfaja lesz, nem hatékony, de szükséges. Ugyanakkor e dokumentumok joggyakorlat-formáló ereje marginális. Az EJEB belső hierarchiája – formálisan kollegiális, ténylegesen apparátusvezérelt – nem ismeri el a kisebbségi véleményt mint normatív erőforrást. A különvélemény legfeljebb történeti lábjegyzetté válik, későbbi kutatások, disszertációk és szekunder viták hivatkozási pontjává. A bírák mindezzel tisztában vannak – és mégis írnak. Mert a különvélemény írása ma már nem csupán jogértelmezési aktus, hanem identitásgyakorlat.

A különvélemények száma, tónusa és tartalmi súlya az EJEB intézményi klímájának indikátorai is. Amikor ezek a szövegek a deliberáció kiüresedésére, a döntési sémák előregyártottságára, vagy az apparátus túlreprezentációjára utalnak, akkor nem pusztán alternatív ítélezést kínálnak, hanem intézménykritikát gyakorolnak. E megállapítások gyakran

a *judicial retreat* eseményein kapnak megerősítést – zárt körben, de éles szavakkal. A bíró ott mondja ki, amit a döntésbe már nem írhat bele. A különvélemény tehát az ellenállás finom technikája, nem a hatalommal szembeni nyílt konfliktus, hanem a bírói autonómia megőrzésének diszkrét gesztusa. Egy olyan térben, ahol a döntés gépezetként működik, a különvélemény az egyéni igazság utolsó nyoma.

V.3. A mandátum utáni szerepkör – jogvédőből főtanácsadó

Az EJEB bírái kilencéves, nem megújítható mandátummal rendelkeznek – ez az időkorlát hivatott biztosítani a függetlenséget, miközben valójában egy sajátos intézményi aszimmetriát is létrehoz, a bíró nem maradhat, de az apparátus igen. Míg a bírók időhöz kötött delegált szereplők, addig a hivatal jogászaik stabil, karrieralapú pályán mozognak – nem mandátumuk, hanem beágyazottságuk révén lesznek a Bíróság valódi folyamatszereplői. A rendszer két alapvetően különböző státuszt működtet egyazon intézményben – de az egyik forgóajtón keresztül érkezik, míg a másik beépül és megmarad.

Ez az aszimmetria strukturális következményekkel jár. A bíró nem rendelkezik érdemi befolyással a hivatal működésére, sem a személyi döntésekre, sem a munkaszervezésre – ezzel szemben saját működése az apparátus együttműködésén múlik. Ha a bíró kritikát fogalmaz meg, az nem hivatalos csatornákon keresztül, hanem rejtett módokon csapódhat vissza. Az ügyelosztási logikák átalakítása, belső tanácsulésekről való kizsorítás vagy egyszerűen az apparátus „passzív ellenállása” révén. A mandátum végével a függetlenség elvben megszűnik, de a lojalitási hálók tovább élnek. Nem ritka, hogy volt bírák az EJEB körüli NGO-szférába, nemzetközi tanácsadó struktúrákba vagy akadémiai pozíciókba helyezkednek el – gyakran éppen azokba az intézményi terekbe, amelyek az ítélkezési időszakuk alatt is jelen voltak mint érvelési referenciapontok vagy szakmai közegek. Az átjárás nem tilos – de nem is semleges. A funkcióváltás gyakran nem elhatárolás, hanem visszacsatlakozás, nem függetlenség, hanem reintegráció.

Különösen kényes pont, amikor volt bírók a *jurisconsult* vagy egyéb stratégiai hivatali pozícióba kerülnek. E szerepek nem pusztán technikaiak, ahnem ezek adják a Bíróság értelmezési gerincét, azt a „normatív masszát”, amelyből az ítéletek szerkezete kiemelkedik. Amikor e pozíciókba a testület volt tagjai kerülnek, elmosódik az ítélkező és az előkészítő funkció közötti határvonal. Az apparátus nemcsak végrehajt, hanem visszanyeli azt, aki valaha döntött.

A mandátum végéhez közeledve a bíró tehát nem csupán szakmai felelősség, hanem intézményi stratégia dilemmájával is szembesül. A függetlenség fenntartása vagy a hivatali kompatibilitás megőrzése válik kérdésessé. A kritikai attitűd kevésbé konvertálható a posztmandátumi térben, mint az apparátus nyelvének és logikájának elsajátítása. A bíró így nemcsak ítéletet mond, hanem pályát épít – egy olyan mezőben, ahol a jövőbeli lehetőségek csendesen, de kitapinthatóan összefüggenek a hivatalhoz való viszonyal. Ez a helyzet a formálisan érvényes bírói autonómia mögött mély strukturális függéseket rejt. A bírói lét mandátumhoz kötött, az apparátusi létezés intézményes. És miközben az egyik szereplő távozik, a másik megmarad – sőt, kijelöli a bírói szerepfelfogás új normatív kereteit is. A testület működése így nemcsak jogalkalmazás, hanem karrierkoordináció is – ahol a bíróság nemcsak ítél, hanem irányba állít.

V.4. Ki kinek a túsza? – Mathilde Cohen elméletének kritikai vizsgálata

Mathilde Cohen provokatív tézise szerint az EJEB bírái nem a döntéshozatal aktív alanyai, hanem az apparátusi gépezet „túsza”. A testület működésének mélystruktúráját vizsgálva Cohen arra a következtetésre jut, hogy az ítékezés nem a bírói autonómia, hanem a hivatali jogászok, a jurisconsult és a szekciótitkárok által meghatározott intézményi rutin produktuma. A bíró – e felfogás szerint – nem irányítja az eljárást, hanem annak formalizált szereplője, aláírja, amit mások strukturáltak.

Ebben a szemléletben a bírói függetlenség nem több eszmei ornamentikánál. A döntés logikája, nyelvezete és szerkezete gyakran már azelőtt kialakul, hogy a bíró érdemi beavatkozási lehetőséghez jutna. Cohen ezt nemcsak működésbeli, hanem alkotmányos deficittel azonosítja, ha a bírói pozíció kiüresedik, a döntés legitimációja is sérül,

Ez az értelmezés azonban – minden kritikai ereje ellenére – bizonyos egyoldalúságot hordoz. A bírák korlátozott beágyazottsága, a hivatal dominanciája és a strukturális kiszolgáltatottság kétségtelen tények. Ám ebből nem következik, hogy a bírói szerep teljesen passzívvá válna. Az apparátusi szerkezet nem hermetikusan zárt, hanem bizonyos energiaráfordítással, taktikai érzékkel és belső támogatással befolyásolható.

Számos beszélgetés alapján azt állapíthatjuk meg, hogy bírák – különösen azok, akik hosszabb nemzeti tapasztalattal és nagyobb szimbolikus tőkével rendelkeznek – képesek megtörni az apparátusi logikát, különvéleményt fogalmaztak meg, ügyet juttattak a Nagykamara elé, vagy módosították az előkészített döntésszöveget. E példák nem cáfolják Cohen alapgondolatát, de árnyalják azt, a bírói mozgástér szűk, de nem nulla. A rendszer nem abszolút alávetettséget, hanem aszimmetrikus együttműködést feltételez. Cohen értelmezésének további korlátja, hogy figyelmen kívül hagyja a Bíróság külső – és nem kevésbé nyomasztó – függését, a tagállami elvárásokat és a pénzügyi kitettséget. Az EJEB költségvetése az Európa Tanács struktúráján belül alakul, az önkéntes állami hozzájárulások nemcsak technikai eszközök, hanem politikai üzenetek is. A bíró tehát nem csupán apparátusi túsza, hanem inkább a tagállami racionalítások és a hivatal logikája közötti kettős lojalitási térben mozgó szereplő. E kétirányú függés adja meg azt a feszültségi mezőt, amelyben a bírói autonómia valós kérdéssé válik. Nem adottság, hanem folyamatosan újraépítendő pozíció. Nem garantált, hanem elvitatott. Az apparátus és a tagállami szféra közötti egyensúlyozás lehet veszély, de lehetőség is, egy olyan köztes tér, ahol a bíró – ha kellően reflektív és intézményileg rugalmas – saját értelmezési mintáit is érvényre juttathatja.

Cohen elmélete így értékes hozzájárulás az EJEB belső hatalmi dinamikájának feltárásához – de nem zárja le a képet. A bírói pozíció nem szűnik meg, csak átalakul, nem uralja az intézményt, de nem is szűnik meg benne hatni. A függetlenség tehát nem szimbolikus formula, hanem intézményi küzdelem – ahol a bíró szerepe nem evidens, hanem újratárgyalás tárgya. Nap mint nap...

VI. Szekciók és döntési pluralizmus

VI.1. Az öt szekció szociológiai jellemzése

Az EJEB belső szervezeti struktúrája öt szekcióra tagolódik, amelyek elvileg pusztán igazgatási egységek. A gyakorlatban azonban e szekciók kvázi önálló bíróságokként működnek, sajátos munkakultúrával, precedensérzékenységgel és informális döntési stílussal rendelkeznek. Mivel a szekciók a tanácsok és bizottságok szerveződési alapját képezik, a bennük kialakuló gyakorlat közvetlenül hat az ítélezési kimenetekre. A szekciók bírói összetétele földrajzi, jogrendszeri és nemi szempontból változatos. Ez a sokszínűség elvben biztosítja az értelmezési pluralizmust, ugyanakkor a szekciók apparátusi összetétele és a vezető jogászok attitűdje erősen befolyásolja a belső döntéshozatalt. A szekciók szociológiailag egyfajta intézményi identitás-közösségekként működnek, amelyekben saját precedensvilágok és értelmezési beidegződések alakulnak ki. A belső működési logika részben a szekcióelnök személyén múlik, részben pedig azon, hogy a registry lawyers milyen döntéshozatali sémákat részesítenek előnyben. A szekciókon belüli informális hierarchiák, lojalitási hálók és szakmai reflexek következtében előfordulhat, hogy egy-egy szekció eltérő következetességgel és érzékenységgel alkalmazza ugyanazokat az egyezményi elveket.

A szekciók közötti különbségek nem csupán elméleti jelentőségűek, hanem a kérelmező ügyének kimenetele sokszor azon is múlik, hogy melyik szekcióhoz kerül az ügy. Mivel az előszűrés, az ügykategorizálás és a prioritási sorrend is a szekció szintjén történik, az adott szekció precedenslogikája meghatározza, milyen ügyek kerülnek tanács elé, és milyen értelmezési keretben. Ez a struktúra a döntési pluralizmust nemcsak lehetővé teszi, hanem újratermeli. Az EJEB tehát nem egy egységes döntési testületként működik, hanem több, egymással párhuzamosan élő „mikro-bíróság” együttélésére épül. E pluralizmus értéként is felfogható – az eltérő jogi kultúrák, megközelítések és érvelési stílusok koegzisztenciájaként. Ugyanakkor ez a modell komoly kihívásokat is hordoz, a precedensrendszer egységessége, a kiszámíthatóság és az ítékezés koherenciája gyakran sérül.

A Nagykamara időszakos beavatkozása részben éppen e szekciók közötti eltérések kiegyenlítésére szolgál. Ugyanakkor a pluralizmus és a koherencia közötti feszültség nem oldható fel egyszerű intézményi megoldásokkal, az EJEB alapvetően olyan szerkezetben működik, amely egyszerre termeli a diverzitást és próbálja azt egységesíteni – több-kevesebb sikerrel.

VI.2. Az összehangolás kísérlete: Nagykamara és Bureau szerepe

Az EJEB belső architektúrája – bár a pluralizmus látszatát kelti a szekciók autonómiáján keresztül – két olyan intézményi formációt működtet, amelyek a bírósági fragmentáció tompítására, az ítélezési irány konszolidálására, és a joggyakorlat normatív gerincének megerősítésére hivatottak – a Nagykamara és a *Bureau*. E két testület a strasbourgi igazságszolgáltatás funkcionális koordináta-rendszerének pólusaiként működik – az egyik a precedensképzés, a másik az igazgatási irány kijelölése révén.

A Nagykamara a Bíróság legmagasabb rangú ítélező fóruma. A 43. cikk alapján működő *kapubizottság* (*panel of five judges*) dönti el (lásd később), hogy mely ügyek alkalmasak arra, hogy e „kvázi-alkotmánybírói” formáció elé kerüljenek. A kapubizottság

döntése fellebbezhetetlen és indokolást nem igényel – a strukturáltság itt az átláthatóság helyébe lép.

A másik pólus a *Bureau*, az EJEB belső igazgatási magja. Elnöke a Bíróság elnöke, tagjai az öt szekció elnökei. Nem ítéleznek – de irányít. Hatásköre kiterjed az apparátusi működés szervezésére, az ügyelosztási elvek kialakítására, az eljárási reformokra, a *jurisconsult* kinevezésének koordinálására, valamint a stratégiai prioritizálás meghatározására – illetve külföldi partnerségi és bartásági kiutazásokra is (azaz személyi kérdésekre). A Bureau működése nem a nyilvánosság előtt zajlik – de a joggyakorlat alakulásának szempontjából kulcsszereplő, az, aki a napirendet nem formálisan, hanem informálisan szabályozza. A Bureau nem rendelkezik kötelező erejű normatív hatáskörrel, így a szekciók gyakorlataival való „harmonizáció” inkább kollegiális meggyőzési stratégiaként értelmezhető, semmint hierarchikus direktívaként – de mondjuk a Bureau megtilthat egy baráti bíróságra való delegációs kiutazást. A jogegység így nem a kényszerből, hanem a „belső alkalmazkodás” logikájából születik – már amikor megszületik. Az eredmény gyakran csupán formális konszenzus, amely mögött tovább élnek a szekcionális különutak.

A Nagykamara és a *Bureau* így a Bíróság kétféle egységesítési kísérletének letéteményese, (1) az egyik az elvi ítéleteken, (2) a másik az apparátusi koordináción keresztül próbálja meg strukturálni az egyébként széttartó döntési tereket. A kettő működése azonban nem mindig összehangolt, és hatásuk is gyakran attól függ, mennyiben tudnak érvényesülni a szekciók sajátos apparátusi logikáival szemben. A Bíróság tehát nem központilag vezérelt, hanem konszenzusalapú pluralizmusban él – egy olyan intézményi térben, ahol az egység nem kinyilatkoztatás, hanem mindig újratárgyalás tárgya. A harmonizáció így nem cél, hanem lehetőség. A Nagykamara és a *Bureau* nem egységet teremt, hanem teret nyit az egység megkísérlésére. Egy olyan belső szerkezetben, ahol a szuverén ítéletek között nemcsak jogi, hanem intézményi és apparátusi törésvonalak húzódnak. A bírói pluralizmus így nemcsak normatív sokszínűséget, hanem strukturális decentralizációt is jelent – amelyet a központosító mechanizmusok legfeljebb keretezni képesek, de kontrollálni ritkán.

VI.3. A strukturális pluralizmus és az egység illúziója

Az EJEB működési logikáját mélyen átszövi az a rejtett kettősség, amely a szekciók autonómiáját és az egységes esetjog iránti normatív elvárást feszíti egymásnak. A szekciók – bár formálisan igazgatási egységek – a tanácsok és bizottságok működése révén érdemi ítélkező fórumokká válnak. Így jön létre az a sajátos bírói szerkezet, amelyben az EJEB nem egy testületként, hanem többféle döntési univerzumként működik – különböző apparátusokkal, eltérő nyelvi és értelmezési logikákkal. Ez a pluralizmus azonban nem pusztán a bírák jogelméleti sokféleségének következménye. Legalább ilyen súllyal esnek latba az apparátusi lojalitások, a rejtett ügyelosztási algoritmusok, valamint a szekciónként eltérő hivatali dominancia. Egy precedens különböző értelmezése gyakran nem elvi állásfoglalás, hanem szerkesztési hagyomány, fordítási preferencia vagy apparátusi beidegződés eredménye. A döntés így nem csupán a bíróé, hanem a döntést körülvevő struktúráé is.

A rendszer sajátossága, hogy ez a sokféleség nincs deklarálva. Az EJEB külső megjelenésében egységes, precedensjogot formál, európai standardokat hirdet, és szimbolikusan a kontinentális jogvédelem végső instanciája. A belső döntési széttartás azonban

csak akkor válik láthatóvá, amikor különböző tanácsok eltérő válaszokat adnak ugyanarra a kérdésre – vagy amikor egy Nagykamara-ítélet expliciten eltér egy korábbi kamarai döntéstől. A *jurisconsult* és a *Bureau* éppen ezen rejtett sokféleség kordában tartására hivatott. De a szervek beavatkozása gyakran nem előzetes, hanem utólagos, és nem kötelező, hanem ajánlásjellegű. Az egységesség tehát nem intézményes kikényszerítés, hanem szimbolikus konstrukció, egy olyan formai egyensúly, amely a valóság pluralizmusát fedi el, de nem rendezi. Az EJEB így nem precedensláncokat, hanem döntési szigeteket működtet – egymás mellett élő jogértelmezési valóságokat.

A strukturális pluralizmus elismerése nem feltétlenül értékítélet. Az emberi jogok területén az értelmezési érzékenység, a kontextualitás és a bírói autonómia értékek – de csak addig, amíg nem bomlasztják fel a kiszámíthatóságot. Amikor az ügy kimenetele attól függ, hogy melyik szekció és melyik jogászcsoporthoz készitette elő, az egységes jogrend illúziója válik kétségessé. A Bíróság autoritása pedig nem a sokféleségtől, hanem az ebből fakadó bizonytalanságtól szenvedhet csorbát. Az EJEB tehát egy olyan intézmény, amely saját szerkezeti logikája folytán egyszerre termeli a pluralizmust és próbálja annak láthatóságát csökkenteni. A testület működésének egyik legmélyebb paradoxona éppen ebben áll, *miként lehet jogegységet demonstrálni egy olyan intézményi térben, amely strukturálisan a széttartásra van programozva*. Az egység nem valóság, hanem intézményi narratíva – egy olyan törekvés, amelyet a rendszer csak korlátozottan képes megvalósítani.

VII. Az intézmény jövője – hatékonyság vagy igazságosság?

VII.1. AI és mesterséges döntéshozatal – újabb racionalizálási hullám

Az EJEB előtt egy új racionalizálási horizont kezd kirajzolódni, a mesterséges intelligencia (AI) integrálása az ítélkezési struktúrába.⁹ Bár hivatalos forrás még nem erősítette meg, szakmai források és kiszivárgott információk alapján tudható, hogy a hivatal apparátusa intenzíven vizsgálja az algoritmikus döntéstámogatás lehetőségeit. A cél deklaráltan nem a bíró kiváltása – hanem az ügyfeldolgozás gépiesíthető, ismétlődő szegmenseinek kiszervezése egy tanulóképes rendszerbe.

Az AI alkalmazását elsősorban három területen vizsgálják, a kérelmek osztályozásánál, a klónügyek automatizált felismerésénél, valamint az igazságos elégtétel (kompenzáció) standardizált kiszámításánál. Az apparátus számára az AI nem jogértelmező, hanem munkatempó-növelő eszköz – egy technológiai gyorsító a kvótatermeléshez.¹⁰ A cél az, hogy a rendszer felismerje az ismétlődő mintázatokat, azonosítsa a precedenskapcsolatokat, és előzetes döntési javaslatokat kínáljon – már nem csupán sablonlogikán, hanem adaptív algoritmikus tanuláson keresztül. Ez a törekvés szervesen illeszkedik abba az eljárási fordulatba, amelyet már a *summary formula*, a sablonosított döntéshozatal és az előre kalkulált kártérítési sémák is fémjeleznek. Az AI e működés új szintjét ígéri, egy olyan technokratikus infrastruktúrát, amely – ha beválik – csökkenti az apparátusi terhelést, de ezzel együtt tovább

⁹ <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/secretary-general-marija-pejcinovic-buric>

¹⁰ <https://ohrh.law.ox.ac.uk/artificial-intelligence-will-we-trust-the-european-court-of-human-rights/>

tolja a bírói szerepet a szentesítés felé. A bíró a rendszer végén áll – nem mint döntéshozó, hanem mint algoritmusok által előállított javaslatok validálója.

Az eljárási gépiesítés ugyanakkor mélyebb kérdést vet fel, mit veszít az ítélet, ha nem az emberi mérlegelésből, hanem egy adatbázis-műveletből születik? A bírói szerep dehumanizálása nemcsak a döntés tartalmi minőségét érinti, hanem a „jog” tekintély strukturális alapjait is. Az EJEB eredetileg az emberi méltóság, az egyéni méltányosság és az igazságkeresés fóruma volt – egy antropológiai értelemben vett bíróság. Ha ezt a szerepet egy gépi klaszterfelismerés veszi át, az ítélkezés legitimitása elmozdul a jog felől az üzemeltetés irányába.

A mesterséges intelligencia tehát kettős arcot mutat. Egyszerre ígér gyorsaságot és jelent hatalmi koncentrációt. Lehet az igazságszolgáltatás eszköze – de csak akkor, ha nem az embert helyettesíti, hanem a méltányosságot segíti. Ehhez azonban nem technológiai újításokra, hanem intézményi garanciákra van szükség. Mert ha az algoritmus válik bírónak, akkor nem a hatékonyság fogja legyőzni az igazságosságot – hanem a számítás az érvelést. Az EJEB jövője tehát nem az AI integrációján múlik, hanem azon, hogy sikerül-e a technológiát alárendelni az emberi jog védelmének ethosának.

VII.2. Kvótarendszer és procedurális optimalizálás: a „panasz-automata” veszélye

Az EJEB apparátusának működését az elmúlt években egyre inkább egy belső teljesítménylogika formálja, azaz maga az ún. kvótarendszer. A hivatal jogászeitől formálisan „ajánlott”, de valójában elvárt éves teljesítménymutatók alapján várják el egy adott számú ügy érdemi feldolgozását. Ez az elvárás – amely nem kötelezettséggént, hanem intézményi légkörként érvényesül – strukturálisan meghatározza, hogy mely ügyek kerülnek kiválasztásra, és milyen mélységű jogi elemzés történik. A kvótarendszer és a procedurális racionalizálás ötvözte az EJEB működését egyre inkább a menedzsmetszemléletű igazgatás irányába tolja. Az ügyek feldolgozása nem jogelméleti jelentőségük, hanem feldolgozhatóságuk alapján történik. Az egyszerűsített eljárások, a sablonizált döntések és a „violation-barát” kérelmek iránti apparátusi preferencia nem kivétel, hanem strukturális következmény.

Mindez egy olyan intézményi metamorfózist indít el, amelyben a Bíróság fokozatosan elmozdul a jogértelmező fórum szerepéből egyfajta gépies panasz-feldolgozó apparátus irányába. A kérelem bekerül, a rendszer feldolgozza, a döntés kijön – formálisan ítélet, de ténylegesen előre strukturált válaszsablon. A gépezet működik – de hogy ítél-e, az már kérdéses.

A procedurális optimalizálás persze nem mindenestül elítélendő. A több tízezer éves ügyteher nyilvánvalóvá teszi, hogy az egyedi mérlegelés minden esetben lehetetlen. De a kérdés nem az, hogy a hatékonyságra szükség van-e – hanem az, milyen áron. Ha az eljárás célja nem az igazság, hanem a kimeneti egyensúly, akkor az ítélet már nem döntés, hanem teljesítési egység. Ebben a rendszerben a kérelmező nem személy, hanem statisztikai adat. Az ügy nem jogi kérdés, hanem elintézendő tétel. A bíró pedig nem mérlegel, hanem jóváhagy – adminisztratív funkcióban. Ez nem csupán a bírói szerepet írja át, hanem az igazságszolgáltatás normatív alapját is megkérdőjelezi.

A „panasz-automata” képe így nem túlzó kritika, hanem lehetséges jövőmodell. Egy olyan bíróság, amely gyors, egységes, kiszámítható – és dehumanizált. Ahol az igazság helyét a konzisztencia veszi át, a döntés helyét a protokoll, a bíró szerepét pedig az algoritmusok és

apparátusok szimfóniája. A rendszer működik – de hogy véd-e, az már nem evidens. Sőt, gyakran még a konzisztencia is illúzió. Az EJEB öt szekciója – saját apparátusával, szerkesztési hagyományaival és hivatal beidegződéseivel – öt különböző bíróságként viselkedik. Ugyanarra az ügýtípusra nemcsak A) típusú döntés szület, hanem B) is – sőt, olykor olyan megközelítés is, amire senki sem gondolt volna. Az ítélezési gyakorlat így nemcsak gépies, hanem kiszámíthatatlan is, a döntés kimenetele nem csupán a tényektől, hanem attól is függ, hogy melyik szekció, melyik jogász, melyik szerkesztői logika foglalkozik az üggyel. A „panasz-automata” tehát nemcsak az emberi mérlegelést szorítja háttérbe, hanem a bíróság egységes normaképzésébe vetett hitet is megingatja. Az automatizált rendszer nem egységesít, hanem standardizált pluralizmust termel – olyan döntéshalmazt, ahol a forma azonos, de a tartalom széttartó. Ebben az apparátus-vezérelt logikában a döntés nem az igazság keresésének eredménye, hanem a feldolgozási logisztika mellékterméke.

Ez a jövőkép arra kényszerít, hogy újra feltegyük az alapkérdést, az EJEB még mindig az egyéni méltányosság fóruma? Vagy már csupán egy technokrata gépezet, amely jogot szolgáltat – de igazságot egyre kevésbé?

VII.3. Javasolt reformirányok

Az EJEB jelenlegi működési modellje hatékonyságot és menedzsmentszemléletet helyez előtérbe, ugyanakkor egyre több kritika éri az ítélezési ethosz kiüresedése miatt. A reform irányát nem csupán a szervezeti kapacitások bővítése, hanem az intézmény normatív újragondolása is kell, hogy meghatározza. A cél nem lehet pusztán a statisztikai teljesítmény növelése – szükség van arra, hogy az egyéni jogvédelem eszménye ismét középpontba kerüljön.

Az első reformirány az érdemi bírói részvétel megerősítése lehet. Olyan belső eljárási változások szükségesek, amelyek garantálják, hogy a bírák tényleges befolyással bírjanak a döntés-előkészítésre. Ez magában foglalhatja a tanácsulések rendszeresítését, a bírák döntési térhez való hozzáféréseinek javítását, és a hivatali javaslatokkal szembeni érdemi kritikai lehetőségek intézményesítését.

Második elemként a kvótarendszer felülvizsgálata szükséges. A jelenlegi rendszer a feldolgozási teljesítményt jogsértés-orientált logika mentén jutalmazza, ami torzítja az ügyek kiválasztását és a joggyakorlatot. Egy új, kiegyensúlyozottabb értékelési rendszer – amely az érdemi indokolást, az arányosságot és a szubsidiaritás elvét is figyelembe veszi – közelebb viheti a Bíróságot az igazságosság eszményéhez.

Harmadrészt szükséges az átláthatóság és a felelősség intézményes megerősítése. A döntési javaslatok készítésében részt vevő hivatalnokok tevékenységéről jelenleg kevés nyilvános információ áll rendelkezésre. Egy átláthatóbb és számonkérhetőbb rendszer – amely például a különvélemények rendszeres publikálásával, vagy a döntésekhez mellékelte szerkesztői apparátusi hozzájárulások ismertetésével működik – segíthet helyreállítani a közbizalmat.

Végül, a mesterséges intelligencia alkalmazása kapcsán is szükség van normatív keretekre. Az algoritmikus döntéshozatal nem lehet cél önmagában – csak akkor tekinthető elfogadhatónak, ha a bírói mérlegelés értékét nem helyettesíti, hanem támogatja. Ennek intézményi garanciái nélkül az AI használata tovább gyengítheti a bírói szerep integritását.

VIII. Az elnökség – Bureau

Az EJEB működésében az ún. Bureau – az Elnökség – nem egyszerű igazgatási szerv, hanem a testület apparátusi öntudatának legkoncentráltabb formája. Formailag nem ítélkezik, nem hoz döntéseket egyéni panaszok érdemében, nem értelmez jogot – de éppen ezért dönt minden másban. Felhatalmazásának terjedelme nem írott, hanem olyan, mint *common law* hagyományában az „implied powers” elve, azaz a gyakorlatban él azzal a hatáskörrel is, amely a működéséhez ésszerűen szükséges. Ahogy a régi jogelv mondja: *Ubi aliquid conceditur, conceditur etiam et id sine quo res ipsa non esse potest* – Ha valamit megengednek, megengedik azt is, ami nélküle nem létezhet. Olyan, mint egy alkotmányozó nemzetgyűlés a forradalom másnapján. Nem dönt konkrét ügyekről, de eldönti, hogy ki dönthet róluk – és hogyan. Az Elnökség összetétele maga is a Bíróság apparátusi hierarchiájának tükré, azaz a Bíróság elnöke, alelnökei, valamint a szekcióelnökök alkotják. Ezt az összetételt a RoC 17. szakasza rögzíti, kiegészítve a 16. szakasza (Elnök és Alelnökök) és a 25. szakasza (Szekciók) rendelkezéseivel. Vagyis azok, akik a legközelebb állnak a Hivatal apparátushoz, és a legmélyebben beágyazottak annak működési logikájába. Nem véletlen, hogy az Elnökség működése éppúgy nem transzparens, mint maga a *Hivatal. Jegyzőkönyvei* – a Minutes of the Bureau – nem nyilvánosak, döntései nem fellebbezhetők, az ülések napirendje és kimenetele – legalábbis a külső világ számára – teljesen homályban marad, hiszen a RoC nem írja elő ezek nyilvánosságát. Mint ahogy azt Rebekka Byberg disszertációjának példája is mutatja az Európai Unió kapcsán, a belső jegyzőkönyvek és informális dokumentumok utólagos hozzáférhetősége alapjaiban változtathatja meg a testület működéséről alkotott képet – talán egyszer a Bureau zárt üléseinek iratai is kutathatóvá válnak, és újabb „megvilágosodások” következnek majd.

De mit csinál az Elnökség? A válasz, hogy mindent, ami nem tűnik fontosnak – és épp ezért stratégiai. A RoC általános keretei [pl. RoC 17. szakasz (2) bekezdés] alapján ők döntenek a munkarendekről, bírósági naptárakról, a jogászok kvótarendszeréről, a jurisconsult személyéről, a szekciók újrendezéséről, és nem utolsósorban arról is, hogy ki képviselheti a Bíróságot külföldön, ki utazhat el „tanulmányútra” egy baráti alkotmánybírósághoz, és ki mehet el egy-egy nemzetközi konferenciára. Az apparátusi működés szempontjából ezek nem utazási engedélyek – hanem lojalitás tesztek. E rendszerben az utazás nem kiküldetés – hanem intézményi státusz konfirmációja. Aki utazhat, az belül van. Aki nem, az kívül. Aki egy alkotmánybíróságot látogat meg, az a Bíróság „arcaként” jelenik meg – de ezt az arcot nem a tanács, hanem az Elnökség választja ki. Így lesz a szimbolikus reprezentációból a belső hierarchia eszköze.

Az Elnökség döntési spektruma tehát nem doktrinális, hanem logisztikai – de épp ebben rejlik a hatalma. Nem irányt szab a jogértelmezésben, hanem pályát a jogértelmezőknek. A döntéshozatal formálisan kollegiális, ténylegesen azonban a szekcióelnökök apparátusi beágyazottságán, az Elnök személyes bizalmi hálóján és a Bíróság belső politikai logikáján múlik. Ez az a tér, ahol nem az derül ki, mit gondol a Bíróság az emberi jogokról – hanem az, hogy mit gondol önmagáról. A Bureau ebben az értelemben nem jogértelmező testület, hanem intézményi reflexiók tér, amely strukturálja a mozgásteret, ahol a bíró dönthet. Nem az igazság letéteményese, hanem a játékfeltételek kijelölője. És épp ezért: nem lehet nem komolyan venni.

IX. Tanácsösszetételek

IX. 1 Az egyesbírói mechanizmus – a gyorsított elutasítás rendszere

Az EJEB belül az egyesbírói mechanizmus az eljárási racionalizálás legmarkánsabb eszköze. Feladata nem a döntéshozatal klasszikus értelemben vett gyakorlása, hanem a nyilvánvalóan elfogadhatatlan kérelmek (*manifestly ill-founded* vagy *manifestly inadmissible*) gyorsított kiszűrése. E formai elutasítás – bírói tanács felállítása nélkül – az ügghátralék csökkentését szolgálja, de közben a bírói szerep minimalizálódásához vezet.

Az egyesbíró hatásköre szűk és előre meghatározott. Kizárólag olyan ügyekben járhat el, amelyek nyilvánvalóan nem felelnek meg az Egyezmény befogadhatósági kritériumainak, vagy már lezárt precedens alapján automatikusan elutasíthatók. Fontos korlátozás, hogy a bíró nem dönthet saját állama vagy állampolgárságához kötődő ügyekben (Egyezmény 26 § 3, RoC 27A § 3), ami különösen a többes állampolgárságú bíráknál szűkíti a személyi rotáció lehetőségét és torzíthatja az ügyelosztás egyensúlyát.

Az ügyek nem spontán kerülnek az egyesbíró elé, hanem az apparátus előzetes szűrését követően. A Hivatal jogászai döntenek el, mely panaszok tartoznak ebbe a körbe, ők készítik el a döntéstervezeteket, és ők gondoskodnak arról is, hogy azok megfeleljenek a fennálló esetjognak. A bíró nem nyújthat be különvéleményt, a döntések rendszerint indokolás nélkül születnek, és gyakran nem többek egy formális levél jóváhagyásánál. Az egyesbírói döntés tehát nem a bírói mérlegelés terepe, hanem az apparátusi javaslat szentesítésének intézményesített formája.

A bírói autonómiát tovább korlátozza a hivatalon belüli hierarchia. A döntések nyelvi és tartalmi kontrollját külön apparátusi egységek végzik, a szövegezés konzisztenciáját a jurisconsult és a terminológiai apparátus felügyeli. A döntési folyamat zárt, írásbeli és standardizált, amelyből a deliberációs logika szinte teljesen hiányzik. A nem bírói előadó (*non-judicial rapporteur*) szerepe is azt jelzi, hogy az eljárás technokrata logikája felülírja a klasszikus bírói funkciót (Egyezmény 24 § 2).

A rendszer egyéves időtartamra jelöl ki egyesbírókat, akik közben szekciótagnak is funkcionálnak (RoC 27A § 4), ám a hatáskörükön belül valódi döntési szabadság alig marad. A panaszok további sorsát – hogy elutasítás vagy érdemi vizsgálat követi-e – sok esetben az apparátus munkaterhelése, kvótanyomása és a kijelölt jogász személyes döntése határozza meg. Nincs jogorvoslat, nincs fórumválasztás, a kérelmező számára a döntés *“ha egy egyesbíró elutasít egy ügyet, az akár csak két ember (egy jogász és egy bíró) sajátos megítélését tükrözi; nem tudhatjuk, vajon egy másik összetételű tanács másként döntött volna”*¹¹

A rendszer „automatizáltsága” nem csupán technikai eljárásrendként, hanem a Bíróság működését átható szemléleti logikaként is megjelenik. Az egyesbírói mechanizmus – amely eredetileg az eljárás egyszerűsítésének eszköze volt – mára önálló intézményi nyelvvé vált. 2023-ban a Bíróság 25 557 kérelmet utasított el ilyen formában, döntő többségében négy mondatos, sablonizált indokolással – az összes lezárt ügy 67%-a e csatornán keresztül került

¹¹ <https://strasbourgobservers.com/2024/04/12/the-single-judge-and-the-single-sentence-motivation-2-the-bewildering-dismissal-of-asmeta-v-france/> (letöltve 2025.02.02.)

kizárásra. A tömegesítés itt nem statisztikai jelenség, hanem a döntéshozatal fogalmi átalakulása: a mérlegelés helyét az elutasítás automatizmusa veszi át, a jogvita nyelvét pedig a kötelező sémák modulált stílusa váltja fel. A hivatal így nemcsak kiszűr, hanem elhallgattat: a szöveg minimalizmusa maga a nem döntés performatív formája. A bíró aláír, de nem szól. A döntés pedig – épp hallgatagságán keresztül – a rendszer önvédelmi reflexévé válik.¹² A „panasz-automata” túlzó metafora, de intézményi kockázat is, egy olyan eljárási konstrukció, ahol az igazságosság ígérete helyett az apparátusi hatékonyság válik az ítélkezés új mércéjévé. A döntés gyors, végleges és visszavonhatatlan – de hogy valóban igazságos volt-e, azt nem tudjuk. És talán már nem is kérdezi senki

IX. 2. A háromtagú tanácsok szerepe – automatizált ítélkezés sablonok mentén

A háromtagú tanácsok (*committee*) az EJEB azon szervezeti formái közé tartoznak, amelyek az ismétlődő és alacsony komplexitású ügyek gyorsított lezárását szolgálják. Jogi értelemben e tanácsok az EJEB precedensrendszerének alkalmazói, szociológiai szempontból pedig a standardizált ítélkezési gyakorlat megtestesítői. A tanácsok a szekciók bíráiból állnak, akiket a Bíróság elnöke évente, rotációs rendszerben jelöl ki, a szekcióelnökökkel konzultálva (RoC 27 § 1–2). A 14. jegyzőkönyv reformintézkedései nyomán a háromtagú tanácsokat felhatalmazták arra, hogy – egyhangú döntéssel – ne csak a befogadhatóság kérdésében, hanem az érdemi jogsértés megállapításáról is határozzanak, ha az ügy egy „*well-established case-law*”-ba illeszkedik [lásd: Egyezmény 28. cikk (1)(b)]. Ez lényegében azt jelenti, hogy a kamarák helyett bizottságok is hozhatnak jogerős ítéletet, ha az ügy nem vet fel új jogkérdést. 2021-től kezdődően a Bíróság újítást vezetett be a döntésszövegek szerkesztésében, az ún. „*összegző formula*” alkalmazását.¹³ Ennek lényege, hogy a háromtagú tanács rövidített, sablonos indokolással zárja le az ügyet, kizárólag a korábbi precedensre hivatkozva. Ez a „sablonosság” azonban nem pusztán retorikai fordulat, hanem strukturálisan is beépül a döntéshozatal technikájába. A háromtagú tanács által használt határozati mintákban megjelennek azok az ún. „kötelező panelek” is, amelyeket a *jurisconsult* és a hivatal állít össze, és szürke háttérrel jelölve emel be a rendszer a döntési javaslat szövegébe. E panelek – mint azt a bírák is gyakran kritikusan megjegyzik – nem minden esetben kapcsolódnak érdemben az ügy sajátosságaihoz, mégis elvárt tartalmi elemként szerepelnek. Így a háromtagú tanács szerepe nem érdemi mérlegelés, hanem a szerkesztett jogi narratíva formai jóváhagyása, amelyben a deliberáció lehetősége minimálisra csökken. A tanács ilyenkor rendszerint néhány bekezdéses határozatot fogad el, amelyben megállapítja a releváns tényállást, a már alkalmazott esetjogi normát, és meghatározza a kompenzációt. A döntés végleges, nincs lehetőség Nagykamara előtti felülvizsgálatra.

¹² <https://strasbourgobservers.com/2024/04/09/the-single-judge-and-the-single-sentence-motivation-1-the-sloppy-decision-in-deleuran-v-denmark/>

¹³ Summary-formula judgments and decisions

Since 1 September 2021 the Court’s judgments and decisions in cases falling within the competence of Committees of three judges are drawn up in a more concise and focused manner. This new “summary-formula” format aims to respond more quickly to applications which raise legal questions which are the subject of well-established case-law and to reduce the Court’s backlog. <https://www.echr.coe.int/how-the-court-works#:~:text=Summary> (letöltve: 2025.04.02.)

A rendszer működése gyakran úgy fest, hogy ha egy ügy kapcsán már megszületett egy precedensképző „vezető ügy” (*leading case*), az azt követő százával vagy ezrével érkező hasonló panaszokat a háromtagú tanács azonos sémára épülő ítéletekkel zárja le. E döntések egyetlen feltétele az egyhangúság – ha bármelyik bíró akár csak részben is eltérő álláspontot képvisel, vagy nem ért egyet az ügy sablonizált megoldásával, az ügyet automatikusan ki kell emelni a háromtagú tanács eljárási mechanizmusából. Ez a rendelkezés az Egyezmény 28. cikk (1) bekezdés b) pontjából és a RoC 27A szakaszaából következik, és azt a célt szolgálja, hogy kizárólag valóban nem vitatott, egyértelmű esetjogi kérdésekben kerüljön sor ilyen gyorsított ítélethozatalra. A gyakorlatban azonban ez ritka, az apparátus eleve csak szűrt, sablonizálható ügyeket enged át a csatornán.

Ez az ítélkezési forma kétségtelenül hatékonyabb mint volt, és nagyban hozzájárul az ügyhátralék csökkentéséhez, ugyanakkor normatív következményekkel is jár. A precedens formális megismétlése háttérbe szorítja az individualizált mérlegelést, és a háromtagú tanács szerepe szinte adminisztratív validálásra redukálódik. Az ítélet nem viták eredménye, hanem strukturált sablontermék.

E mechanizmus nem mentes a politikai feszültségektől sem. Egyes államok – különösen Oroszország – rendszeresen kifogásolták, hogy ügyeik (pl. Transznyiszfriához kötődő Ilaşcu-jellegű panaszok) ilyen „leszűkített” eljárásban kerültek elbírálásra, és hiányolták az érdemi tárgyalási lehetőséget.¹⁴ A háromtagú tanács tehát nemcsak az ítélkezési forma kérdése, hanem az eljárási legitimitás politikai mérőeszköze is.

IX.2.1 Az összetétel

A háromtagú tanácsok (*committee*) az EJEB eljárási szerkezetének legautomatizáltabb és legstrukturáltabb elemei közé tartoznak. Összetételük nem eseti döntés eredménye, hanem az adott szekción belül előre beprogramozott rotációs algoritmus határozza meg. Minden bíró valamelyik szekcióhoz tartozik – ezek általában kilenc-tíz főt számlálnak –, s e kereten belül a rendszer szisztematikusan kombinálja a bírót háromfős formációkba. Az így létrejövő tanácsokat betűjelzéssel különböztetik meg (A–G), és az ügyeket ezután nem bírói, hanem tanácskombinációhoz rendelik. A háromtagú tanácsok kizárólag egyhangú döntést hozhatnak – vagyis a mechanizmus eleve az eljárási konszenzusra van optimalizálva. Ezekben az eljárásokban nem a vitás ügyek eldöntése, hanem a már „letisztult” esetjogi minták alkalmazása zajlik, jellemzően olyan panaszokat bírálnak el, amelyek a *well-established case-law* kategóriájába tartoznak, vagyis már precedens alapján érdemben eldönthetők. A forma egyszerű, a döntés sémászerű, ez a tanács nem vitázik, hanem alkalmaz. Az Egyezmény 26. cikk (4) bekezdése alapján elvileg nem vehet részt a nemzeti bíró az állama ellen irányuló ügy háromtagú tanácsban történő elbírálásában – helye a héttagú tanácsban vagy a Nagykamarában van. A szabály mögött az az elgondolás húzódik, hogy a nemzeti bíró legitimitása egyensúlyozást, nem sémakövetést kívánó fórumokban nyer értelmet. A gyakorlat azonban ennél árnyaltabb, bizonyos esetekben – ha a kérdés már precedenssel rendezett, vagy a kérelem

¹⁴https://strasbourgobservers.com/2019/10/31/ilascu-from-contested-precedent-to-well-established-case-law/?utm_source=chatgpt.com
(letöltve: 2025.03.22)

elbírálása adminisztratív jellegű – mégiscsak előfordul, hogy a nemzeti bíró háromtagú tanácsban foglal helyet. Így történt ez például a *Rana kontra Magyarország* ügyben is.

Ez a gyakorlat jól mutatja, hogy a tanácsösszetételre vonatkozó szabályok – bár formálisan rigidek – a Bíróság apparátusa számára értelmezési mozgásteret kínálnak. Az ügyek jellegétől, precedenshez való illeszkedésétől és technikai feldolgozhatóságától függően a testület dönthet úgy, hogy pragmatikus módon rugalmasan alkalmazza az egyébként merev normatív kereteket. A háromtagú tanács tehát nemcsak az eljárás egyszerűsítésének terepe, hanem a jogi gépiesítés és a rendszerintézményes racionalitás szimbóluma is – ahol az eljárás logikája gyakran megelőzi a bírói jelenlét klasszikus szerepfelfogását.

IX.2.2. A „vélt” egységesség és az automatizmusban rejlő hajtányok

A háromtagú tanácsok által alkalmazott *well-established case-law* eljárása a jogbiztonságot szolgálja. A vezető ügyek (*leading cases*) alapján működtetett struktúra már nem egyedi bírói mérlegelésre, hanem precedensalapú algoritmusokra épül. A repetitív panaszok kezelése során a rendszer az ügyek érdemét és a kártérítés mértékét is egy sablonosított, szoftveresen támogatott logika szerint állapítja meg – a normatív tartalom helyét a technikai elszámolás veszi át.

A tanács tagjai az előkészített táblázatokból dolgoznak, látják a vezető ügy hivatkozását, a panasz listáját, az eljárás időtartamát, és a hozzá rendelt kompenzációt. Egyes bírák elolvassák, mások csak átfutják – s nem ritka, hogy csupán aláírják. Nemzeti bíró sokszor nincs jelen, a társadalmi-ténybeli kontextus ismeretlen, a kérelem szövege nem kerül valódi értelmezésre. A döntés így nem bírói reflexió, hanem apparátusi sablonhasználat eredménye. A jogszapparátus – a *hivatal* – itt nem pusztán segédszereplő. Ők állítják össze az adatbázist, ők struktúrálják a döntési táblát, és informálisan ők „magyarázzák el” a bírónak, mi áll az anyagban. A bírói szerep így fokozatosan szűkül.

A Bíróság belső fórumain – különösen az éves *judicial retreat* eseményeken – azok a bírák, akik rendes (főként nemzeti) ítélkezési tapasztalattal bírnak, rendszeresen jelzik, az eljárás dehumanizálódik. Az ítélkezés klasszikus szerepe helyett a bírói munka egyre inkább hasonlít egy *ATM*-szerű folyamatra, azaz az ügyvéd beadja a keresetet, a rendszer „beolvassa”, a tanács jóváhagyja, a kormány meg fizet. A Bíróság így – legalábbis e részrendszerben – inkább kifizető automataként működik, mintsem jogértelmező fóruma lenne az emberi méltóságnak. Ez a „kifizető rendszer” logikája a pilot ügyekre épülő ügycsoportokban válik a legkézzelfoghatóbbá. Például, ha egy korábbi *pilot judgment* megállapította, hogy a túlsúlyosított börtönviszonyok esetén havi X euró kártérítés jár, a Hivatal jogászai az ezt követő hasonló ügyekben automatikusan alkalmazzák ezt a számítást, felszorozzák az összeget a fogvatartás hónapjainak számával, és ezt a kompenzációs javaslatot terjesztik a bírói tanács elé. A tanács – tekintettel a kialakult esetjogra – rendszerint változtatás nélkül elfogadja a javaslatot. Ezt a gyakorlatot maga a Bíróság is normatív módon megerősíti. A „*Just Satisfaction*” (jogos elégtétel) alkalmazásáról szóló belső iránymutatás kifejezetten rögzíti, hogy ismétlődő ügyek esetében a kártérítés összegét a vezető vagy pilot ügyben megállapított referencia-összeghez kell igazítani. A Bíróság tehát deklarálta egyszerűsített és standardizált eljárásban dolgozza fel a tömeges utóügyeket, amelyekben a jóvátétel mértékét kvázi algoritmizált képlet alapján számítja ki – figyelembe véve az utóügyek strukturális azonosságát és csökkent komplexitását.

Ez az eljárás nem csupán praktikus munkamódszer, hanem normarögzített döntési automatizmus, amely azt mutatja, a Bíróság saját gyakorlatában is elismeri, hogy repetitív ügycsoportok esetén sablonrendszer szerint jár el.¹⁵ A kártérítési gyakorlat tehát nem egyéni mérlegelés, hanem precedenshez kötött referencia-matematika. A gépezet működik – a kérdés csak az, hogy ítélt-e. Mert ha az ítélet kimenete garantált, a döntési súly pedig az apparátusban koncentrálódik, akkor a Bíróság funkciója is átalakul, az emberi jogi normák alkalmazásából az apparátusi *output* gyártás felé mozdul el. Az ítélezés így nem megszűnik – csak funkciót vált.

IX. 3. Öttagú tanács – a kapubizottság

A Nagykamara eljárása előtt egy különös testület, az ún. kapubizottság (Öttagú Panel) áll, amely az Egyezménynek 43. cikk (1) és (2) bekezdése alapján eldönti, hogy egy már elbírált ügy érdemes-e a Bíróság legfőbb testületének érdemi vizsgálatára. Ez a szűrő nem csupán formai lépcső, hanem strukturális döntéspont, ahol eldől, hogy mely ügyek kerülhetnek „kanonizált” pozícióba, és melyek maradnak a kamarai eljárás szűk horizontján belül. A bizottság döntése fellebbezhetetlen és – amint azt a RoC 75. szakasza rögzíti – gyakran indokolatlan – ami különösen érzékeny pont egy olyan rendszerben, amely egyébként az átláthatóságot és a méltányos eljárást hirdeti mint normatív minimumot. Az öttagú testület tagjai a Nagykamara bírái közül kerülnek ki – elvileg tapasztalt, jól szocializált és a Bíróság joggyakorlatát mélyen ismerő személyek, kijelölésükre a RoC 74. szakasza vonatkozik. Azonban az összetétel kijelölésének logikája nem nyilvános, és az ügyek szűrésének kritériumai sem tekinthetők egységesnek vagy akár rekonstruálhatónak. Az a kérdés, hogy egy ügy „komoly kérdést vet-e fel” az Egyezmény értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatban – normatív mezőben lebegő, intézményi diszkreciót implikáló formula. A testület döntésének hiánya – pontosabban, az indokolás hiánya – pedig azt eredményezi, hogy a döntési logika sem a kérelmező, sem a tudományos közösség számára nem hozzáférhető. A kapubizottság tehát a strukturális szelektivitás rejtett intézménye. Nem pusztán válogat, hanem valóságot rendel a lehetőségekhez, az Öttagú Panel döntése hasonlóan működik, mint Schrödinger gondolatkísérlete – amíg a Panel nem dönt, az ügy egyszerre létezik is és nem is, lehet elvi jelentőségű precedens, de lehet marginális, sőt semmis is. A döntés pillanata – vagyis amikor a Panel „kinyitja a dobozt” – egyszerre alakítja ki a doktrína jövőjét és törli el véglegesen mindazokat az értelmezési lehetőségeket, amelyek az elutasított ügyben rejlettek. A Panel nem csupán a bejutásról dönt, hanem arról is, hogy mi nem válik joggá – és ezáltal láthatatlanná teszi mindazt, ami az értelmezési térben potenciálisan jelen volt. Az indokolás elmaradása pedig nemcsak eljárási deficit, hanem a megértés szándékos kizárása is, nem tudjuk, hogy miért volt „halott” a jogi macska – csak azt, hogy az volt. Mindezek alapján Bíróság ebben az eljárási konfigurációban nem csupán döntéshozó, hanem a jogi valóság szerkesztője is. Hogy egy ügy eljut-e a Nagykamaráig, nem elsősorban a jogi súlyán, hanem azon múlik, hogy beleilleszthető-e az intézmény aktuálisan preferált értelmezési keretébe.

¹⁵ Lásd ezzel kapcsolatos kritikákat. <https://strasbourgobservers.com/2021/05/19/what-future-for-human-rights-decision-making-by-algorithm/> (letöltve 2025.02.02.)

IX.4. Héttagú Tanács

A Kamara összetételét és működését az Egyezmény és az RoC szigorú keretei határozzák meg – elvileg. A valóság ezzel szemben jóval árnyaltabb képet mutat. A testület formálisan a Bíróság egyik öt Szekcióján belül kerül kialakításra (RoC 25. szakasza), és hét bíróból áll, az ügyet tárgyaló Szekció elnöke, az érintett állam nemzeti bírója, valamint további öt bíró alkotják [RoC 26. cikk (1) bekezdés a)-c) pont]. A nemzeti bíró – *ex officio* tagként – automatikusan része a testületnek akkor is, ha nem az adott Szekció tagja [26. cikk (1) bekezdés a) pont]. Ez az elrendezés a nemzeti kontextus biztosítását szolgálja, de ahogyan korábban részleteztük, egyben lojalitási és pártatlansági dilemmák forrása is, különösen, ha a bíró egyúttal előadóként is működik.

A fennmaradó öt bíró kijelölése rotációs elv alapján történik – papíron. A valóságban azonban ez a „rotáció” a Szekció elnökének mérlegelési jogkörében valósul meg [RoC 26. cikk (1) bekezdés b) pont], mindenfajta nyilvános kritérium vagy ellenőrizhető logika nélkül. A rendszer így egyfajta szelektív átláthatóságot testesít meg, a bírói függetlenség garanciái mellett megjelenik az apparátusi diszkrecionalitás rejtett befolyása. A kijelölés formális, de nem objektíválható – így képes ugyan betartani a jogi kereteket, mégis nyitva hagyja a „bírói panelek” stratégiai alakításának lehetőségét. A szakirodalmi kritikák joggal hívják fel a figyelmet arra, hogy az ilyen rendszerek – még ha tényleges visszaélést nem is implicálnak – „sikamlós pontot” képeznek, különösen érzékeny, politikai súlyú ügyekben. A bírói ügyelosztás átláthatatlansága és az informális mechanizmusok szerepe – amint azt egyes kutatások más nemzetközi bíróságok (pl. az Európai Unió Bírósága) esetében is kimutatták – már önmagában is aggodalmat kelthet a bírói függetlenség és pártatlanság megítélésében, még akkor is, ha nincs közvetlen bizonyíték a rosszhiszemű beavatkozásra. A bírói kinevezések, előléptetések és az ügyek elosztásának átláthatósága alapvető fontosságú a közbizalom fenntartásában, és ennek hiánya erodálhatja a jogrendszerbe vetett hitet. Emellett a Bíróság hatékonyságot célzó reformjai, mint az egyesbírói eljárások bevezetése, bár elengedhetetlenek az ügyteher kezeléséhez, óhatatlanul felvetik azt a kérdést, hogy a standardizált folyamatok mögött mennyire garantálható az egyedi bírói mérlegelés és az átláthatóság.¹⁶

A rendszer továbbá tartalmazza a helyettes bírák és az ad hoc bírók intézményét [RoC 26. cikk (1)(c) és a 29. cikk]. Amennyiben valamely kijelölt bíró nem tud részt venni az ügy tárgyalásában, a helyére beugró bíró automatikusan lép – előre meghatározott rend nélkül, a Szekció tagjai közül. Ha a nemzeti bíró akadályoztatva van, az adott állam által előzetesen kijelölt lista alapján ad hoc bírót neveznek ki [RoC 29. cikk (1)-(2) bekezdés]. Ez a konstrukció biztosítja a működőképességet, de a kiszámíthatóság illúziója mellett újabb sötét zónákat teremt a bírói szereposztásban.

¹⁶ Kovalcik, Michal. "Transparency that isn't: case assignment at the Court of Justice." *Common Market Law Review*, Vol. 58, No. 5, 2021, pp. 1473-1502. Lásd még: Popov, Ivan. "Revisiting the Issue of Designation of ad hoc Judges in the European Court of Human Rights." *Gdańskie Studia Prawne*, Vol. XLVII, No. 2, 2020, pp. 129-142.; Omejec, Jasna. "Strengthening Confidence in the Judiciary - Appointment, promotion and dismissal of judges and ethical standards." *European Judicial Review*, Vol. 2, No. 1, 2017, pp. 1-19.; Drage, Julian. "The European Court of Human Rights, Protocol No. 14, and the Single Judge: An Assessment of the New Procedures." *Human Rights Law Review*, Vol. 11, No. 2, 2011, pp. 329-346.; Kilkelly, Ursula. "Reform of the European Court of Human Rights: Protocol 14 and Beyond." *European Law Journal*, Vol. 15, No. 2, 2009, pp. 248-261.

A Szekciók formális célja, hogy „földrajzi, jogrendszeri és nemi szempontból” változatos bírói testületeket alkossanak [RoC 25. cikk (2) bekezdés]. Ez a struktúra elvileg az értelmezési pluralizmust szolgálja. A gyakorlatban azonban e sokszínűség gyakran inkább intézményi díszlet, mintsem valódi deliberációs sokhangúság. A domináns nyugati jogkultúrák, a Titkárság homogenizáló logikája és a „joggyakorlat konzisztenciájának” fetisizálása rendszerint felülírják a pluralitás tényleges érvényesülését. A különböző háttérű bírák jelenléte gyakran nem eredményez interpretatív diverzitást, mivel a döntési mechanizmus struktúrája és az előkészített szövegek gyakorlata egyszerűen nem teszi lehetővé a konfrontatív érvelések kibontását. A sokszínűség intézményi jelenléte tehát nem garancia a pluralizmus gyakorlati érvényesülésére – sokkal inkább egy deklaratív követelmény, amely a struktúra mélyebb rétegeiben gyakran elsimul a regiszteri racionalitás simító mozdulatai alatt.

A döntések előkészítése nem nulláról induló bírói tanácskozás, hanem inkább egy szerkesztési aktus utólagos validálása. A hivatal jogászai által összeállított tervezethez a bírák – ha van idejük – megjegyzéseket fűznek. A formális deliberáció valójában ritkán teremt valódi nézetütköztetést, a bírói munka inkább hasonlít egy korrektori felülvizsgálatra, mintsem kreatív ítélkezésre. A döntéshozatal szerkezetét így egyfajta „előkészített egyetértés” jellemzi, amelyben az ítélet nem a bírói vita eredménye, hanem a kollektív jóváhagyásé.

A Kamara pluralizmusa így végső soron szerkesztett. A sokféleség intézményi deklaráció marad, ha azt az érvelési sémák sablonizálódása, a precedensek iránti apparátusi lojalitás és a konzisztenciafetisizmus felülírja. Az értelmezési divergencia lehetősége formálisan adott, de a döntéshozatali gyakorlat – a magas ügyteher és a gyors eljárás igénye miatt – épp ezt a sokszínűséget szorítja háttérbe. A bírói érvelések uniformizálódnak, és az úgynevezett „európai standard” homogén doktrínaként kezd működni.

A bírói autonómia a Kamarában a formai jelenléttől eltekintve fokozatosan visszahúzódik. A hivatal által előkészített tervezetek súlya, a döntési sémák ismétlődése, és a „készen kapott” érvelési struktúrák mind a deliberáció kiüresedését mutatják. Az a bíró, aki eltérne, már az ülés előtt köteles jelezni különvéleményét – mintha a véleménykülönbség maga is rendszeridegen mozzanat volna. A héttagú Kamara így – minden deklarált törekvés ellenére – nem ritkán a homogenizált jogi gondolkodás színtere. A rotáció látszata, a pluralizmus deklarációja és a konzisztencia parancsa olyan szerkesztett egyhangúságot eredményez, amely mögött a bírói autonómia sokszor inkább elv, mint élő gyakorlat.

IX.5. Nagykamara rejtett mechanizmusai – bírói döntés vagy intézményi identitásgyakorlat?

A *Grand Chamber*, azaz a Nagykamara az EJEB legszimbolikusabb döntéshozó fóruma – nem pusztán bírói testület, hanem az intézmény normatív öntudatának kifejeződése. Létrejötté és működése annak az igénynek a lenyomata, hogy a Bíróság – túl az egyedi igazságtételeken – képes legyen doktrinális irányt szabni az Egyezmény értelmezésének. A testület nem a rutineljárás fóruma, hanem az elvi kérdéseké, az intézményi súlypontát helyezésé és a precedensképzésé.

A testület tizenhét bíróból áll, összetétele pedig egy tudatosan strukturált egyensúlyi modell. Tagja a Bíróság elnöke, az alelnökök, az érintett szekció elnöke, valamint az ügyben érintett állam nemzeti bírója – legyen az állandó vagy ad hoc megbízású. A fennmaradó helyekre a bírókat sorsolás útján jelölik ki, oly módon, hogy biztosított legyen a földrajzi és jogrendszeri egyensúly (RoC 24 § (2) bekezdés – jelentsen ez bármit. Azon bírák, akik az ügy előző szakaszaiban – akár az elfogadhatóság (*admissibility*) – az Egyezmény 35. cikke szerint –, akár az érdemi döntés során – már részt vettek, automatikusan kizárásra kerülnek, kivéve a tanács elnökét és a nemzeti bírót [RoC 24 § (2) bekezdés c) pont]. Az ügy a Nagykamara elé két úton juthat el. Az egyik a *relinquishment*, amikor a kamara – az eljárás során felismerve az ügy normatív jelentőségét – „önként” lemond hatásköréről és átadja azt a Nagykamara részére (RoC 72). A másik az ún. *referral*, amikor a kamarai ítéletet követő három hónapon belül bármelyik fél – a kérelmező vagy az alperes állam – kérelmezheti az ügy felülvizsgálatát (RoC 73 szakasza). E kérelmet nem maga a Nagykamara, hanem egy külön, öttagú szűrőpanel bírálja el. Ezt az öt tagú kapubizottság dönti el, hogy az ügy valóban olyan elvi kérdést vet-e fel, amely indokolja a Nagykamarai eljárását. A szűrőpanel összetétele maga is a Bíróság belső szimbolikus rendjét tükrözi. Tagja a Bíróság elnöke (távollétében az első alelnök), két szekcióelnök, valamint két további bíró, akiket más szekciókból választanak ki hathónapos időtartamra, rotációs elv alapján. A döntéshozatal zárt, egyhangúságot követel, és sem olyan bíró nem vehet részt benne, aki korábban már szerepet játszott az ügyben, sem az érintett állam képviselője [RoC 24 § (5) bekezdés b)-c) pont]. A testület tehát afféle neutrális szűrőként működik, nem hoz érdemi döntést, de eldönti, hogy egyáltalán lehet-e dönten.

A nemzeti bíró jelenléte *ex officio* történik – az Egyezmény 26. cikk (1) bekezdés (a) alpontnak megfelelően. Abban az esetben is tagja a Nagykamarának, ha nem az ügyet tárgyaló szekcióhoz tartozik. Ha pedig a nemzeti bíró nem tud részt venni az eljárásban, a RoC 29. szakasz (1) és (2) bekezdései alapján ad hoc bíró kijelölése válik szükségessé. A Nagykamara létrehozásának célja az, hogy az Egyezmény értelmezésével kapcsolatos komoly jogkérdésekben, illetve joggyakorlati eltérések esetén egységes joggyakorlatot biztosítson. Ezt szolgálja az Egyezmény 30. cikke és a RoC 72. szakasz, amely lehetővé teszi a Kamara számára, hogy a joghatóságát a Nagykamara ruházza át, ha úgy ítéli meg, hogy az adott ügy olyan kérdést vet fel, amely az Egyezmény értelmezésével kapcsolatban „komoly jelentőséggel” bír, vagy az ügy elbírálása ellentmondásba kerülhet a Bíróság korábbi gyakorlatával (EJEE 30. cikk; RoC 72 szakasza). A gyakorlat azonban itt sem mentes az intézményi feszültségektől. A RoC 72. szakasz (3) bekezdése szerint a Hivatalvezető köteles értesíteni a feleket a Kamara ilyen irányú szándékáról, és lehetőséget adni számukra, hogy észrevételeket nyújtsanak be. Az eljárás különösen kényes pontja, hogy – a 72. szakasz (4)

bekezdése alapján – az átadás indoklása nem kötelező, és csak akkor kell figyelembe venni az egyik fél tiltakozását, ha az „kellően indokolt”. Ez utóbbi formula, különösen a [Grzęda kontra Lengyelország](#) ügy kapcsán, komoly eljárási bizonytalanságokat szült: a Kamara ugyanis felülbírált a kormány ellenvetését, mondván, hogy az nem volt „kellően indokolt”, annak ellenére, hogy az alperes fél részletes strukturális és eljárási érveket hozott fel. Az ügy precedensé vált arra, miként lehet a felek ellenvetési jogát intézményes értelmezéssel kiüresíteni, sőt, lényegében előre bevezetni a 15. Jegyzőkönyv logikáját, amely ezt a jogot teljesen megszünteti.

Ha az ügy átjut a szűrőn, a Nagykamarai eljárása – a testület szimbolikus státuszához illően – nyilvános tárgyalással indul, különösen, ha az ügy politikai, társadalmi vagy jogi érzékenysége indokoltá teszi ezt. A felek írásos beadványait a Hivatal dolgozza fel, és előzetes összefoglalót készít a bírák számára – ezzel is biztosítva, hogy a deliberációs tér már eleve strukturált legyen. A döntés többségi szavazással születik, és végleges – fellebbezésnek helye nincs. Az ítélet nemcsak a konkrét ügyet zárja le, hanem gyakran elvi zárójelet nyit a jövőbeli jogértelmezés számára.

A Nagykamara tehát nem egyszerűen egy nagyobb létszámú tanács – hanem a Bíróság szimbolikus önreprezentációja. Az a tér, ahol az EJEB nemcsak ítélt, hanem nyilatkozik is arról, hogyan érti önmagát mint normatív intézményt. Az ítélet nemcsak szöveg, hanem önértelmezés. És ebben rejlik valódi hatalma.

X. Az ügyek „felfuttatása” – amikor a jogi semmiségek doktrínává emelekednek

Az EJEB működésének egyik legkevésbé látható, de talán legmeghatározóbb mechanizmusa az a folyamat, amelyet a belső nyelvezetben csak így emlegetnek, „felfuttatás”. Olyan ügyekről van szó, amelyek első ránézésre marginálisak, repetitívek vagy nyilvánvalóan elfogadhatatlanok – mégis, bizonyos apparátusi és stratégiai megfontolások hatására ezekből lesznek azok a precedensgyanús, sőt, akár Nagykamara elé jutó eljárások, amelyek a testület jövőbeli joggyakorlatát formálják. Az eljárás logikája nem nyilvános, és semmiképp sem formális. A szabályzatok alapján minden ügy az egyszemélyes bírói szűrésen megy keresztül, aki elutasíthatja azt „nyilvánvalóan megalapozatlan” volta miatt. Ám ez az első döntési kapu – valójában – már a hivatali jogászok és a *jurisconsult* kezében van. Ők döntenek arról, hogy egy ügy kapcsán érdemes-e továbblépni, ügyet „csinálni” belőle – vagyis megnyitni az utat a háromtagú tanács, a hétfős kamara, vagy épp a Nagykamara felé. Az apparátus – ha úgy dönt – képes életet lehelni a legjelentéktelenebb ügybe is. Volt olyan eset, amikor a bíró határozottan elutasította a *jurisconsult* által javasolt indokolást, és világossá tette, az ügyet inadmisszibilisnek tartja. A tanácsadó azonban – mintegy megkerülve a bírót – ugyanazzal az elutasított indokolással „felfuttatják” az ügyet a Nagykamarába. Az eredmény, ugyanakkor triviális, a Nagykamara hozott végül egy inadmisszibilis döntést – vagyis olyasvalamit, amit elvileg már az egyszemélyes bírói szinten meg kellett volna állítani.

A mechanizmus nem elvi kivétel – hanem intézményi minta. A *jurisconsult*, aki a Bíróság normatív kohéziójáért felel, egy belső beszélgetés során nyíltan elismerte, hogy azért volt fontos egy bizonyos választási témájú ügyet a Nagykamara elé terjesztése, mert „régem nem volt ilyen témában ítélet”. Ez a beismerés világossá teszi, hogy az ügy „súlya” nem a jogsértés súlyosságából, hanem a témaválasztási aszályból fakadt. Az ügy, amelyben a Kétfarkú

Kutya Párt által benyújtott, péniszt ábrázoló népszavazási ív váltott ki vitát, eredetileg nyilvánvalóan inadmissibilisnek tűnt.¹⁷ Mégis – miután a bíró elutasította a beavatkozási javaslatot –, a hivatal megkerülte a döntést, és végül a Nagyakamara „visszamenőleg” legitimálta a procedúrát, az ügyet azonban ott is elutasították. A folyamat – amelyet akár precedensgyártó apparátusi önjárásnak is nevezhetnénk – nemcsak intézményi, hanem eljárási problémákat is felvet. A szabályok szerint ugyanis a Nagyakamara elé kizárólag akkor kerülhet ügy, ha az 43. szakasz szerinti referral kérelmet a szűrőpanel elfogadja. Ez utóbbi testület azonban semmilyen indokolási kötelezettséggel nem bír, döntése nem nyilvános, és gyakran egyhangúságot sem igényel. A döntés mögötti tényleges motivációk így sem szakmailag, sem intézményesen nem rekonstruálhatók. A rendszer nem kizárja, hanem intézményesíti a preferált ügyek kiválogatásának lehetőségét – függetlenül azok jogi jelentőségétől. Az apparátus – különösen a hivatali jogászok és a *jurisconsult* – tehát nem egyszerűen segítik a bírói munkát, hanem strukturálják azt. A „felfuttatás” nem csupán technikai kifejezés, hanem hatalmi aktus, azt mutatja meg, hogy ki dönt arról, mi válhat joggá, és mi marad marginális zaj az emberi jogi diskurzus peremén. A hivatal, ha akarja, megtartja az ügyet az apparátusi rétegek szintjén – ha akarja, felterjeszti. Ebben a folyamatban a bíró gyakran inkább néző, mint szereplő.

Az így „felfuttatott” ügyek gyakran végződnek inadmissibility döntéssel, de ekkorra már megtették azt, ami a valódi céljuk volt, tematizálták a kérdést, aktiválták a Nagyakamara fórumát, és precedensformáló lehetőséget biztosítottak – akár a jogértelmezés elutasításán keresztül is. Mert az is precedens, amit a Bíróság nem mond ki. És a kérdés: ki dönti el, hogy mit ne mondjon ki? Az apparátus.

Összegzés

Az EJEB ma már nem egy klasszikus értelemben vett bírói fórumként, hanem egy strukturálisan apparátus-vezérelt, gépiesedett döntéshozatali „mezőként” működik. A tanulmány rávilágít arra, hogy a Bíróság döntéseit nem csupán a független bírák autonóm mérlegelése, hanem egy technokratikus, többszintű szűrési és szerkesztési rendszer is strukturálja. Ennek elsődleges szereplői a *registry lawyers*, a *jurisconsult* és az NGO-háttérrel dolgozó stratégiai szereplők (ld. III.2, III.3, III.4). A rendszer működésének egyik központi eleme a hivatal jogászaik által teljesítendő éves kvóta – a „kötelező penzum” –, amely előnyben részesíti azokat az ügyeket, amelyekben nagyobb eséllyel állapítható meg jogsértés (ld. III.2.). Ez a torzító hatás az ún. *violation bias*, amely a döntések irányultságát és az ügyek kiválasztását is alapvetően befolyásolja. Az ügyek jelentős része sablonizált eljárásban, algoritmizált eszközökkel kerül feldolgozásra (IV.3.), a bíró gyakran csak a végső szövegváltozatot látja, amelyet aláír – ritkán módosít.

Különösen aggasztó az a mechanizmus, amelyben marginális vagy formálisan elfogadhatatlan ügyek apparátusi döntés nyomán „felfuttatnak”, és akár Nagyakamara elé is kerülhetnek – függetlenül azok érdemi jogi súlyától (IX.3). Ebben a folyamatban a *jurisconsult* nemcsak kapuőrként, hanem *diskurzív architektusként* és *kvázi-ügyszékként* is funkcionál, ő dönt

¹⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-6614625-8774485%22%5D%7D>

arról, hogy egy adott kérdés milyen doktrinális keretbe illeszkedik, mit lehet tematizálni, és mit nem (III.3, III.4).

Az NGO-k nem csupán beavatkozóként, hanem ügygyártóként jelennek meg, akik a jogsértés strukturált előállításában is szerepet vállalnak (II.3). A Bíróság ezzel egy *ATM-szerű* kifizető automatává válik (IX.2.2), ahol a panasz – ha illeszkedik a hivatali sablonba – automatikusan eredményezhet döntést és kompenzációt, előre kalkulált képletek alapján (IV.3).

A tanulmány azt állítja, hogy a Bíróság ma már nem a morális igazságot keres – ahogy tette ezt még a 60-80 években –, hanem (ál)konzisztenciát szolgáltat, nem ítélt, hanem működik. Az ítéletek többsége már nem bírói alkotások, hanem apparátusi termékek. A döntéshozatal nem deliberáció, hanem protokollizált szövegalkotás. A bírói függetlenség formális, de nem operatív (V.2, V.4), míg a hivatali apparátus normatív hatalma valós és strukturálisan meghatározó. Ebben a rendszerben a döntés nem válasz, hanem szerkesztett *output*, nem az igazság kifejeződése, hanem a gépezet működésének mellékterméke. Az EJEB e működésben már nem csak bíraskodik – hanem szerkeszt, újrahasznosít és karbantart egy önmagára zárt, civil-jogászai ökoszisztémát.

Ugyanakkor világos, hogy a testületen belül ma is vannak olyan bírák – főként korábbi nemzeti tapasztalattal rendelkező, valódi bírói kultúrából érkező személyek –, akik az Egyezmény eredeti szelleméhez hűen, az emberi méltóságon alapuló, érdemi bírói ítélkezést szeretnék folytatni. Számukra az itt leírt apparátusi mechanizmusok és döntési rutinok visszatetszést keltenek – nem elméletben, hanem napi működésük során is. E kritika tehát nem egyéneknek, hanem irányoknak szól, annak a működésmódnak, amely az apparátus dominanciáját erősíti, és annak, amely a bírói szerepet visszanyesni igyekszik. Kritizálni kívülről kétségtelenül könnyebb, mint megmondani, hogy melyik út visz jó irányba. Jelenleg azonban – külső szemlélőként – az látszik, hogy több strukturális döntés, reform és eljárási gyakorlat téves irányba mutat.

Felhasznált irodalom:

1. Arabella Lang: Briefing Paper (Number 8061, 27 July 2017) – What is the Council of Europa? 4.
2. Arold, Nina-Louisa: *The Legal Culture of the European Court of Human Rights*, Brill Nijhoff, 2007. I-II. fejezet
3. Balássy Ádám Miklós: Globális jurisztokrácia: Az Európai Emberi Jogi Bíróság szerepe és működése kritikai perspektívában, Deák Ferenc Műhely, 2024.
4. Bourdieu, P. (1987). The Force of Law: Toward a Sociology of the Juridical Field. *Hastings Law Journal*, 38, 805-853
5. Cliquennois, Gaëtan – Chaptel, Simon – Champetier, Brice: How conservative groups fight liberal values and try to “moralize” the European Court of Human Rights, *International Journal of Law in Context*, 20(3), 2024, 360–378. doi:10.1017/S1744552324000235
6. Cohen, Mathilde: Judges or Hostages? Sitting at the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights, Cambridge University Press, 2017.
7. Fikfak, Veronika – Helfer, Laurence R.: *Automating International Human Rights Adjudication*, *Michigan Journal of International Law*, 46 (2025), 69–112. <https://ssrn.com/abstract=4742480>
8. Gilles Deleuze – Félix Guattari: *A Thousand Plateaus* (1980), Bloomsbury, London
9. Grozdanovski, Damjan: The Workload of the European Court of Human Rights: A Back-door to Becoming a Constitutional Court of Europe, *Nordic Journal of European Law*, 2019/1.
10. Keller, Helen – Heri, Corina: Deliberation and Drafting: European Court of Human Rights (ECtHR), *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law*, Oxford Public International Law, 2018.
11. Laurence R. Helfer: *Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a Deep Structural Principle of the European Human Rights Regime*, *European Journal of International Law* 19, no. 1 (2008): 125-59.
12. Liktör Attila Zoltán: *Recuperata fuit Hispania - A spanyol politikai kultúra (késő) középkori mozgatórugói* in *Jogtörténeti Szemle* 2025. 22 évfolyam 1 szám. <https://doi.org/10.55051/JTSZ2024-1p18>
13. Paulo Castro Rangel: Transconstitucionalismo versus interconstitucionalidade, in *Tribunal 35.º Aniversário da Constituição de 1976*, vol. 1 (Coimbra: Coimbra Editora, 2012), 172.
14. Ploszka, Adam: Strategic Litigation in a Time of Populism: Poland’s Experience, *German Law Journal* 25(SI6), 2024, 893–909.
15. Pokol Béla: A globális jurisztokrácia dilemmái, Deák Ferenc Műhely, 2023.
16. Pokol Béla: A strasbourgi bírói hatalom korlátai, in: *Európai jurisztokrácia*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.
17. Pokol Béla: Az EJEB mint egy önszerveződő jogászapparátus, in: *Európai jurisztokrácia*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.
18. Pokol Béla: Az Európai Bíróság jogállamellenes torzulásai, Deák Ferenc Műhely, 2024.
19. Pokol Béla: Az Európai Bíróság Nagytanács kritikája, Deák Ferenc Műhely, 2024.

20. Pokol Béla: Az európai emberi jogi bírászkodás politikai dimenziói, in: Európai jurisztokrácia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.
21. Pokol Béla: Európai jurisztokrácia, Deák Ferenc Műhely, 2024.
22. Pokol Béla: Ez a módszer: a tudományosság álcája alá került az életünk?, Deák Ferenc Műhely, 2025.
23. Pokol Béla: Jogelméleti problémák az Emberi Jogok Európai Bírósága körül, in: Európai jurisztokrácia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019.
24. Pokol Béla: Pokol Béla a Le Pen ítéletről: Soros-csapatok érzékenyítik a bírókat Európában, Deák Ferenc Műhely, 2025.
25. Pokol Béla: Történelem, kollektív memória és emlékezetpolitika, Deák Ferenc Műhely, 2025.
26. Yildiz, E.: *Inside the Court: Its Trade-Offs and Zone of Discretion*. In: *Between Forbearance and Audacity: The European Court of Human Rights and the Norm against Torture*, Studies on International Courts and Tribunals, Cambridge University Press, 2023, 57–78.

Online források

1. Revue des droits et libertés fondamentaux: *What financial resources does the Council of Europe have or need?* <https://revuedlf.com/cedh/what-financial-resources-does-the-council-of-europe-have-or-need/> (letöltve: 2025.05.02.)
2. Arabella Lang: *What is the Council of Europe?* Briefing Paper No. 8061, UK Parliament, 2017. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8061/CBP-8061.pdf>
3. ECLJ: *Full interview with Bostjan M. Zupančič*. <https://eclj.org/geopolitics/echr/about-the-echr-full-interview-with-bostjan-m-zupancic> (letöltve: 2025.05.01.)
4. Council of Europe: *Secretary General on Artificial Intelligence*. <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/secretary-general-marija-pejcinovic-buric> (letöltve: 2025.04.20.)
5. Oxford Human Rights Hub: *Artificial Intelligence: Will We Trust the European Court of Human Rights?* <https://ohrh.law.ox.ac.uk/artificial-intelligence-will-we-trust-the-european-court-of-human-rights/> (letöltve: 2025.04.22.)
6. Strasbourg Observers:
 - *The Single Judge and the Single Sentence Motivation* <https://strasbourgobservers.com/2024/04/12/the-single-judge-and-the-single-sentence-motivation-2-the-bewildering-dismissal-of-asmeta-v-france/> (letöltve: 2025.02.02.)
 - *Ilascu: From Contested Precedent to Well-Established Case-Law* <https://strasbourgobservers.com/2019/10/31/ilascu-from-contested-precedent-to-well-established-case-law/> (letöltve: 2025.03.22.)
 - *What Future for Human Rights Decision-Making by Algorithm?* <https://strasbourgobservers.com/2021/05/19/what-future-for-human-rights-decision-making-by-algorithm/> (letöltve: 2025.02.02.)
7. European Court of Human Rights:

- *Summary-formula judgments and decisions* <https://www.echr.coe.int/how-the-court-works#:~:text=Summary> (letöltve: 2025.04.02.)
- *Satisfaction claims – Hungary* (PDF) https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/PD_satisfaction_claims_HUN (letöltve: 2025.04.28.)